

HIF-RAPPORT

2005:6

Det gode liv i Deatnu/Tana

En undersøkelse om Tanaværingers tanker om Tana som bosted og om Tanas omdømme.

MAI CAMILLA MUNKEJORD

Høgskolen i Finnmark

	PUBLIKASJON: HiF-Rapport 2005:6 ISBN: 82-7938-115-5 ISSN: 0805-1062
Publikasjonens tittel: Det gode liv i Deatnu/Tana. En undersøkelse om Tanaværingers tanker om Tana som bosted og om Tanas omdømme.	Antall sider: 60 Dato: 14. februar 2005 Pris: kr 50,-
Forfatter: Mai Camilla Munkejord	Avdeling: Avdeling for nærings- og sosialfag
Godkjent av: 1.amanuensis Jorid Hovden, HiF Seniorforsker Agnete Wiborg	
Oppdragsgiver:	Prosjekt:
Utdrag:	
Vi bestiller ____stk av publikasjonen: Navn: _____ Adresse/postnr: _____	

Det gode liv i Deatnu/Tana

*En undersøkelse om Tanaværingers tanker om
Tana som bosted og om Tanas omdømme*

Foto: Kjell Munkebye

*”Ja, om natta, når sola skinner,
etter å ha gått krokrygga og sankt bær hele dagen,
da e det godt å lage bål og koke kaffe
og spise den første brødsken med nyrørte multer!” (kvinne, 48)*

Mai Camilla Munkejord

*PhD-stipendiat i distrikts- og kjønnsforskning
Høgskolen i Finnmark / Universitetet i Tromsø*

Forord

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra Deatnu/Tana Kommune som del av et utviklingssamarbeid mellom kommunen og ressursgruppen for lokale utviklingsverksteder ved Høgskolen i Finnmark.

Rapporten er en empirisk gjennomgang av en intervjubasert undersøkelse som ble gjennomført i Deatnu/Tana i november/desember 2004. Tanken er at undersøkelsens funn på best mulig måte skal bidra i den videre utviklingen i kommunen.

Jeg vil med dette få takke Deatnu/Tana Kommune generelt og profileringsutvalget spesielt for god mottagelse og for god administrativ støtte og tilrettelegging i forbindelse med gjennomføringen av undersøkelsen. Profileringsutvalget består av Olav Johansen (Tana Kommune), Håvald Hansen (SEG) og Hege Persen (Tana Hotell). Det har vært en glede å samarbeide med dere!

Jeg vil videre takke seniorforsker Agnete Wiborg ved Nordlandsforskning og 1. Amanuensis Jorid Hovden ved Høgskolen i Finnmark for god og konstruktiv veiledning og kvalitetssjekk i forbindelse med rapportskrivningen.

Den største takken går dog til dere 60 tanaværinger, kvinner og menn, unge og eldre, bofaste, tilbakeflyttere og innflyttere, som villig lot dere intervju. Uten dere hadde det ikke blitt verken undersøkelse eller rapport. Nok en takk til dere alle!

Mai Camilla Munkejord

INNHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	7
BAKGRUNN OG FORMÅL	11
FORSKNINGSSPØRSMÅL	12
DEATNU/TANA KOMMUNE	14
METODE:	15
OM GRUPPEINTERVJU	15
<i>Kort historikk og metodens kjennetegn</i>	15
<i>Om gjennomføringen</i>	16
KRITERIER FOR UTVELGELSE AV INFORMANTER OG FOR SAMMENSETNING AV GRUPPEINTERVJUENE:	17
PRESENTASJON AV INFORMANTER OG FORSKNINGSDESIGN:	18
<i>Skjematisk oversikt:</i>	18
<i>Mobile kvinner og bofaste menn</i>	19
<i>Ekteskap på tvers</i>	19
<i>Bred alderssammensetning og yrkeskombinasjoner</i>	20
<i>Innflyttere og bygdespredning</i>	20
<i>Stor oppslutning</i>	21
TEMATISK FRAMSTILLING AV HOVEDFUNN I UNDERSØKELSEN	22
1) DEATNU/TANA SOM BOSTED	23
LIVSKVALITET I HVERDAGEN	23
<i>Natur og ”det arbeidende friluftsliv”</i>	23
<i>Fred og ro, trygghet og frihet til langsom tid</i>	25
<i>Andre elementer som gir livskvalitet i Deatnu/Tana</i>	26
<i>Oppsummering</i>	26
LIVSKVALITET OG FRITIDSKVALITET	27
<i>Fritids- og kulturtilbud</i>	27
<i>Ønsker om større mangfold</i>	28
FELLESSKAP OG SOSIALE RELASJONER.....	29
<i>Konkurransen mellom sentrum og utkant</i>	29
<i>Stor frivillig innsats – men litt ”hver bygd for seg”</i>	30
<i>Motsetningsfylte etniske relasjoner på hell?</i>	31
<i>Naborelasjoner og slektskapsbaserte relasjoner</i>	31
<i>Oppsummering</i>	32
KOMMUNEN SOM VELFERDS- OG SERVICEINSTITUSJON	32
<i>Gode på velferd</i>	32
<i>Byråkratisk tankegang</i>	33
<i>Mangelfull kommunikasjon</i>	33
<i>Oppsummering</i>	33
DERSOM MAN KUNNE FORESLÅ FORANDRINGER.....	34
2. PROFILERING AV DEATNU/TANA UTAD	36
IDENTITET	36
<i>Finnes det noen fellestrekk?</i>	36
<i>Elementer til én felles Deatnu/Tana-identitet</i>	37
PROFILERING I FORHOLD TIL TILBAKEFLYTTERE OG INNFLYTTERE	37
<i>Om å beholde ungdommen i kommunen lengst mulig</i>	38
<i>Hvordan tiltrekke seg tilbakeflyttere og innflyttere?</i>	38
<i>Arbeidsplasser først? Eller kanskje friluftstomter?</i>	40
<i>Tilbakeflytternes erfaringer</i>	40
<i>Innflytternes erfaringer</i>	41
<i>Innflytteres meninger om Tanafolk:</i>	42
<i>Stakkars, har dem ikke noe hjem?</i>	44
PROFILERING AV TANA I FORHOLD TIL NÆRINGSLIVSETABLERING	45
NÆRINGSLIVSSATSING – TURISME OG NISJEPRODUKSJON	47
<i>Turisme på egne premisser</i>	47

<i>Småskalaproduksjon</i>	48
<i>Oppsummering</i>	49
SLAGORD	50
AVSLUTTENDE OPPSUMMERING	51
LITTERATURLISTE	52
VEDLEGG 1: OPPSUMMERING ETTERLYSNINGER	53
VEDLEGG 2: TILLEGG SUNDEKSØKELSE: ET BLIKK UTENFRA	56

Bakgrunn og formål

Høsten 2004 tok profileringsutvalget¹ i Deatnu Gielda / Tana Kommune kontakt med Høgskolen i Finnmark for å få gjennomført en undersøkelse. De ønsket blant annet å få innsikt i hvilke perspektiver innbyggere i Tana har når det gjelder markedsføring og profilering av kommunen ovenfor forskjellige målgrupper. Det ble utarbeidet et forskningsdesign, som tok sikte på å belyse tanaværingers erfaringer og synspunkter relatert til følgende kommunale målsetninger:

- a) Deatnu/Tana skal være et godt sted å bo for kvinner og menn i alle aldre, og med forskjellig kulturell bakgrunn, og da både bofaste, tilbakeflyttere og innflyttere.
- b) Deatnu/Tana skal være et attraktivt sted for næringsetablering, samt
- c) Deatnu/Tana skal ha en forankret satsing og profilering innen turisme.

Ut fra dette har denne undersøkelsen som målsetning å si noe om:

- 1) Ulike grupper av innbyggers opplevelser knyttet til det å bo i Deatnu/Tana.**
- 2) Ulike grupper av innbyggers perspektiver på profilering av kommunen utad i forhold til tilbakeflyttere, ny-innflyttere, næringslivsaktører og turister.**

Den første målsetningen dreier seg om å utdype hva forskjellige grupper i Deatnu/Tana definerer som positive og negative sider ved det å bo i Deatnu/Tana i et bredt perspektiv, samt deres syn på hva som bør forbedres eller utvikles videre med tanke på fortsatt trivsel. Her vil en rekke tema som for eksempel syn på velferd, kommunale tjenester, fritidsaktiviteter, kulturelle tilbud og forhold til naturen være naturlig å utdype. Den andre målsetningen dreier seg mer om presentasjoner av Deatnu/Tana utad, for eksempel relatert til hva innbyggere i Deatnu/Tana mener at man skal trekke fram for profilering og markedsføring utad med tanke på å tiltrekke seg grupper som tilbakeflyttere, innflyttere, næringslivsaktører og turister.

¹ Serviceleder i Tana Kommune, Olav Johansen, Håvald Hansen (SEG) og Hege Person (Tana Hotell).

Forsknings spørsmål

'Det gode sted' kan betraktes som et sted man blir boende fordi man av forskjellige grunner trives, eller det kan være et sted man ønsker å flytte til, fordi man mener at stedet har visse kvaliteter som gjør at man kan leve et meningsfylt liv der (Berg, Dale, Lysgård, & Løfgren, 2004). Et sted blir vurdert ulikt av forskjellige mennesker. En person som har bodd i for eksempel Austertana hele livet, opplever stedet på en helt annen måte enn en person utenfra som velger å flytte til Austertana. Turister vil igjen ha andre øyne og vil ha et ulikt blikk avhengig av hva han eller hun er ute etter. Det er selvfølgelig forskjell på en turist som tiltrekkes av villmarksbasert turisme, og en turist som helst vil at ferie skal bety sol og strand og at alt ellers skal være slik man er vant med hjemmefra, ikke ulikt en god del norske turister som reiser til solkysten i Spania.

Det finnes flere typer stedsundersøkelser (Engesæter, 2000). En type stedsundersøkelse kan først og fremst være opptatt de materielle sidene ved et sted. Her betraktes stedet utenfra gjennom å være opptatt av å avdekke og 'objektivt' beskrive stedets landskap, natur, bygningsmasse og infrastruktur. Andre stedsundersøkelser vil heller være opptatt av å undersøke hvordan menneskene som bor på stedet *opplever* og *oppfatter* stedet. Denne undersøkelsen tilhører den sistnevnte varianten. Vi vil først og fremst lytte til Deatnu/Tanas befolkning og hva de har å fortelle om sine opplevelser av å bo nettopp der. Undersøkelsen fokuserer, som antydnet innledningsvis, på en rekke forskjellige tema som natur / landskap, kultur, fritidstilbud, velferdstilbud, næringsliv, turisme, naborelasjoner, bygderelasjoner, samlingssteder og Deatnu/Tana Kommune som service og kompetanseinstitusjon.

Disse temaene er i undersøkelsen diskutert i lys av følgende tre:

- Positive og negative sider ved Deatnu/Tana: Hvorfor bor du i Deatnu/Tana, og hva er det som skal til for at du skal velge å bli boende i kommunen i framtiden?
- Hvordan tenker du deg at kommunen kan tiltrekke seg nye innflyttere, og hva gjøres i dag for at innflytterne skal føle seg velkommen i kommunen?
- Hvordan tenker du deg at man i tiden fremover kan bygge Deatnu/Tana til en 'merkevarer' som vil tiltrekke seg både små og større næringslivsaktører samt turister fra forskjellige steder i verden? Hvilke næringer og hvilken form for turisme ser du for deg?

Resultatene i undersøkelsen vil bli presentert tematisk og organisert i to hoveddeler. Del én diskuterer en rekke aspekter ved Tana som bosted. Del to diskuterer profilering av Tana utad i forhold til forskjellige målgrupper som tilbakeflyttere, innflyttere, næringslivsaktører og turister.

Tanken er at resultatene av undersøkelsen vil inngå i det videre utviklingsarbeidet i Deatnu/Tana Kommune.

Før vi går videre inn på metode og utvalg, skal vi gjøre en kort utenfra-presentasjon av Deatnu/Tana Kommune (basert på informasjon fra www.Deatnu/Tana.kommune.no og fra www.ssb.no).

Deatnu/Tana Kommune

Deatnu/Tana er en trespråklig kommune, samisk, norsk og finsk. Det bor 3.004 innbyggere i kommunen pr. 1.januar 2004, fordelt på hele 4.045 kvadratkilometer. Det betyr at kommunen er svært stor i utstrekning, med en lav befolkningstetthet². Befolkningen er bosatt i spredte bygder. Kommunesenteret er Tana bru. Det ble etablert som kommunesenter i 1968 etter sammenslåingen mellom Deatnu/Tana og Polmak Kommune. Deatnu/Tana kommune har felles grense med kommunene Gamvik, Berlevåg, Vadsø, Nesseby, Lebesby, Porsanger og Karasjok samt Utsjoki i Finland. Deatnu/Tana kommune kan dermed sies å være et geografisk og kommunikasjonsmessig knutepunkt i Øst-Finnmark. Næringslivet omfatter først og fremst jordbruk, reindrift, bergverk, bygg/anlegg og tjenesteyting. Kommunen tilbyr både innlandsnatur med fjell, vidder og fiskevann, samt kystnatur med svaberg, fjord og fjordfiske. Deatnu/Tana er kanskje særlig kjent for Tanaelva som er Norges største lakseelv. Tanaelven innehar verdensrekorden for atlantisk laks tatt på stang tatt i 1929. Spesielt for Tanaelven er drivgarnsfisket og stengselsfisket. Tanamunningen utgjør et av Europas største uberørte deltaområder. Med sine 330 km er elven Norges 3. lengste elv og danner riksgrense mellom Norge og Finland.

I tillegg til samisk, norsk og finsk befolkning, bor det i dag innflyttere fra en rekke forskjellige land, som Russland, Tyskland, Sverige og Danmark. Dette gjør at kommunen på mange måter er ikke bare trekulturell, men flerkulturell.

Ordfører Ingrid Smuk Rolstad legger i sin presentasjon av Deatnu/Tana på kommunens hjemmesider vekt på blant annet følgende punkt:

- Reduksjonen i folketallet i Deatnu/Tana siden 1994 ser i 2004 ut til å ha stagnert.
- Arbeidsledigheten i kommunen er lav (5.7% i februar 2005).
- Deatnu/Tana er den beste idrettskommunen i Finnmark.
- Industri og næringsliv i kommunen går godt.
- De som av ulike grunner faller ut av yrkeslivet får nye muligheter gjennom f. eks. Deatnu/Tana Arbeidsservice.
- Det skjer en stadig omstilling og utvikling av kommunale tjenester.
- Det foregår for tiden en forskjønnning og forbedring av uteområdene i kommunen.

² I Norge som helhet er den en befolkningstetthet på 13 mennesker per km². I Deatnu/Tana er befolkningstettheten på mindre enn én person per km² (www.ssb.no)

Metode:

Vi har som datagrunnlag i denne undersøkelsen gjennomført 10 forholdsvis omfattende gruppeintervjuer med til sammen 60 innbyggere i Deatnu/Tana. Vi var selv i Deatnu/Tana i 10 dager i forbindelse med gjennomføringen av intervjuene, og fikk i den sammenheng et førsteinntrykk av innbyggere, steder, natur og kultur. I tillegg har vi studert ulike relevante prosjekt- og plandokumenter, samt relevant litteratur. Profileringsutvalget hadde dessuten et ønske om at hovedundersøkelsen skulle suppleres med 'et blikk på Deatnu/Tana utenfra' for å finne ut litt om hvordan Deatnu/Tana oppfattes av kvinner og menn bosatt i andre deler av landet. Denne tilleggsundersøkelsen finnes som vedlegg 2. Før vi gjør en kort analyse av utvalget i denne undersøkelsen, skal vi gå nærmere inn på hva som kjennetegner gruppeintervju som metode.

Om gruppeintervju

Kort historikk og metodens kjennetegn

I følge Morgan skal gruppeintervjuer³ ha vært i bruk som metode siden 1920 (Morgan, 1997). Fram til 1980 ble metoden dog mest benyttet innen markedsanalyser hvor man undersøkte hvordan ulike grupper reagerte på ulike produkter, eller hvorfor visse produkter ikke ble en suksess på markedet. Metoden brukes fremdeles i dag innenfor markedsfag. Fra 80-tallet har metoden blitt tatt stadig mer i bruk innen helt andre fagfelt som antropologi, sosiologi, kulturstudier, media og helseforskning (Kitzinger & Barbour, 1999).

Gruppeintervjuer i sin enkleste form kan være en forholdsvis uformell diskusjon mellom utvalgte personer omkring et forhåndsbestemt tema. Diskusjonen ledes av en moderator / forsker. Metoden er et godt verktøy for å studere bestemte gruppers begrepsbruk, meninger, verdier og argumenter (Wibeck, 2000). Da vi i denne undersøkelsen er opptatt av å undersøke tanaværingers opplevelser og erfaringer og meninger om Deatnu/Tana som bosted og 'merkevare' har nettopp gruppeintervju som metode potensial til å gi oss mer varierte og nyanserte data enn om vi for eksempel skulle basert undersøkelsen på individuelle intervjuer, generaliserte spørreundersøkelser eller deltagende observasjon.

³ De referanser jeg henviser til i denne korte gjennomgangen av gruppeintervjuer som metode, bruker selv begrepet "fokusgruppe" i stedet for begrepet "gruppeintervju". Da dette på mange vis er synonymt, velger jeg her å bruke gruppeintervju, da dette synes å være et noe klarere begrep for vårt formål med denne rapporten.

Gruppeintervjuer resulterer i interaktive og kvalitative data. Det fremste kjennetegnet for gruppeintervjuer kan dermed med Morgans ord sies å være ”*the explicit use of group interaction to produce data and insights that would be less accessible without the interaction found in a group.*” (Morgan, 1997: 12). Meningsdannelse er for så vidt alltid relasjonell og kontekstuell, men det som er spesielt med gruppeintervjuforskning er at metoden fanger opp konteksten på en mye tydeligere måte enn eksempelvis strukturerte intervjuer eller spørreundersøkelser slik at forskeren kan gjøre tydelig rede for denne i analysen (Waterton & Wynne, 1999; Myers & Macnaghten, 1999). Det metodiske potensialet kommer dog ikke til å bli utnyttet for alt det er verd i denne rapporten. I stedet vil dette i hovedsak være en tematisk gjennomgang av de dimensjonene som kom fram gjennom gruppeintervjuene. Målet er at intervjumaterialet skal fremstilles på en klarest mulig måte sånn at representanter i Deatnu/Tana Kommune kan dra konkret nytte av det i det videre utviklingsarbeidet i kommunen.

Om gjennomføringen

Gruppeintervjuene foregikk på en uformell måte som en samtale mellom deltagerne i den enkelte gruppe. Forsker innledet kort om undersøkelsen, og presenterte noen av de temaene som kunne være aktuelle å diskutere i lys av de tre hovedspørsmålene som ble presentert innledningsvis i denne rapporten. Forsker formidlet at hun ønsket å være tilbaketrasket under intervjuene. Dette opplegget fungerte tilfredsstillende. I de fleste grupper var det én eller flere som tok ledelsen i gruppen, og som introduserte stadig nye relevante tema for diskusjon. Forsker tok også i blant ordet for å få presiseringer, utdypninger, eller for å lede diskusjonene videre inn på et nytt relevant tema som enda ikke var diskutert. De forskjellige gruppene diskuterte noe forskjellige temaer. Noen grupper var mer opptatt av turisme, andre var mer opptatt av næringsliv, mens andre igjen var mer opptatt av hvordan kommunen og folk flest kunne legge best mulig til rette for tilbakeflytting og innflytting, og hvordan man kunne ta vare på og inkludere nye innbyggere i Deatnu/Tana på en best mulig måte.

Intervjumaterialet hadde i utgangspunktet et omfang på rundt 130 sider. Dette utgjorde ganske nøyaktige transkripsjoner av det som ble sagt i samtlige intervjuer. Alle intervjuene ble tatt opp på bånd. Med ’ganske nøyaktige transkripsjoner’ menes at vi ikke noterte absolutt alt som ble sagt i løpet av et intervju i fullstendige setninger for eksempel dersom samme argumentasjonsrekke ble gjentatt flere ganger. Informantenes utsagn ble forsøkt skrevet ned

på dialekt, men mye av dette ble likevel 'automatisk' oversatt til mer normalisert bokmål av en forsker som ikke selv behersker lokale Deatnu/Tana-dialekter.

Vi skal nå se nærmere på kriteriene for utvelgelse av informanter, samt gjøre en kort analyse av undersøkelsens utvalg.

Kriterier for utvelgelse av informanter og for sammensetning av gruppeintervjuene:

Deatnu/Tana Kommune engasjerte forskjellige kontaktpersoner til å gjøre det konkrete utvalget til de forskjellige gruppene basert på følgende forhåndsfastsatte strategiske kriterier;

- Kjønn
- Alder
- Næringsstilknytning / yrke
- Kulturell bakgrunn
- Bygdespredning
- Bofasthet / tilflytting

Målet var at det skulle være omtrent like mange kvinner som menn i utvalget, det skulle være god aldersspredning, god yrkesspredning, samisk, finsk og norsk kultur skulle være representert, og dessuten skulle det være best mulig representasjon fra Tanas mange bygder. I tillegg ble det lagt vekt på at både bofaste, tilbakeflyttere og innflyttere skulle være representert i utvalget.

Disse kriteriene la grunnlaget for at vi skulle få informanter som i best mulig grad representerer de forskjellige kategoriene innbyggere som bor i Deatnu/Tana Kommune. Gruppene, som tok sikte på å være kjønnsbalansert, ble satt sammen på følgende måte:

- 4 aldersgrupper (ungdom, unge voksne, godt voksne og pensjonister)
- 3 næringsgrupper (offentlig ansatte, selvstendig næringsdrivende, jordbruk/reindrift)
- 2 rene innflyttergrupper (innflyttere fra sør for Finnmark og innflyttere fra andre land)
- 1 sentrumsgruppe (fordi man fant ut at Tana bru og omegn knapt var representert i de andre gruppene)

Presentasjon av informanter og forskningsdesign:

Skjematisk oversikt:

10 gruppeintervjuer	Kvinner			menn		
Totalt	34			26		
	Bofaste	tilbakefl	innfl	bofaste	tilbakefl	innfl
	5	10	16	10	5	7
	(+ 3 ungdom)			(+4 ungdom)		

Begrepsforklaring:

Bofaste er Tanaværingene som ikke har bodd utenfor kommunen i løpet av sitt voksne liv.

Tilbakeflyttere er kvinner og menn som har vokst opp i Tana, og som har flyttet tilbake til kommunen etter en kortere eller lengre periode utenfor kommunen.

Innflyttere er kvinner og menn som er vokst opp utenfor Tana og som har flyttet til Tana i voksen alder. Noen har bodd over 40 år i Tana, andre er forholdsvis ny-ankomne. I hvilken grad innflyttere faktisk regnes som innflyttere etter mange år i Tana ser ut til å komme an på

- Familietilknytning: hvorvidt man er giftet inn i en lokal Tana-familie,
- Språk: hvorvidt man har begynt å snakke lokalt språk (enten at man har lært seg en av Tana-dialektene, eller at man har lært seg litt samisk eller finsk)
- Finnmark eller ikke: hvorvidt man er født og oppvokst i Finnmark eller ikke.

Dersom man er oppvokst i en annen Finnmarkskommune, eller rett over finskegrensa, er det ikke sikkert at man ansees som innflytter. Dersom man er giftet inn i en Tanafamilie, og da særlig om man snakker lokal Tanadialekt, samisk eller finsk, er det heller ikke sikkert at man regnes som innflytter. En søring som snakker søring ser dog foreløpig ut til å forbli en søring selv etter aldri så lang tid i Tana. Dette med identitet, stedstilhørighet, inkludering- og ekskluderingsmekanismer er dog et tema som må studeres nærmere i en senere studie for å si noe mer presist om dette.

Mobile kvinner og bofaste menn

Blant de 60 informantene i utvalget var 34 kvinner og 26 menn. Det kan presiseres at det var helt jevn kjønnsfordeling i alle gruppene unntatt tre. I innflyttergruppen var det bare 1 mannlig deltager (av 6), i innvandrerguppen var det bare 1 mann (av 5), og i småbrukergruppa var det bare 2 menn (av 6).

Blant informantene var 15 bofaste, i betydning at de aldri hadde bodd utenfor kommunen. Blant disse var det dobbelt så mange menn som kvinner. 15 av informantene var tilbakeflyttere i betydning at de har vokst opp i Deatnu/Tana, og flyttet tilbake til kommunen etter en kortere eller (som oftest) lengre periode bosatt andre steder i landet. Av disse 15 var det dobbelt så mange kvinner som menn. I tillegg var 23 innflyttere i betydningen at de er født og oppvokst utenfor Deatnu/Tana, og har flyttet til Deatnu/Tana i voksen alder. Omtrent 70% av disse innflytterne var kvinner. Noen av innflytterne var forholdsvis nyankommet, mens andre har bodd i Deatnu/Tana i hele sitt voksne liv. Noen av disse er født og oppvokst andre steder i Finnmark, mens andre er oppvokst i Nord-Norge, sørpå eller i forskjellige utland. I dette utvalget kan man dermed slå fast at de kvinnelige informantene har vært betydelig mer mobile enn de mannlige informantene.

I tillegg til disse 53, var 7 ungdommer informanter. Disse kan vi regne foreløpig som bofaste, men jeg setter dem likevel i en kategori for seg, fordi det er sannsynlig at de fleste kommer til å bo utenfor kommunen i en periode i nær framtid, da det per i dag kun finnes et landbruksfaglig videregående skoletilbud i Deatnu/Tana.

Ekteskap på tvers

Når det gjelder familiestatus, er det slik at noen av informantene er skilt, noen er enslige, og noen har kjæreste⁴.

Blant de bofaste som hadde samboer / ektefelle (heretter kalt partner), hadde halvparten av de bofaste kvinnene partner fra Deatnu/Tana, og halvparten hadde partner som kom utenfra. Blant de bofaste mennene hadde to tredjedeler en innflytterpartner, og en tredjedel hadde partner som var født og oppvokst i Deatnu/Tana. Når det gjelder innflytterne, er det en tendens til at kvinnene først og fremst har partner fra Deatnu/Tana, men et par

⁴ Jeg kommer i det følgende ikke til å oppgi nøyaktige tall, for hvor mange kvinner og menn som er gift med bofaste, tilbakeflyttere eller innflyttere, fordi disse tallene uansett ikke har statistisk gyldighet. Årsaken til at jeg likevel kort vil nevne disse detaljene er fordi de representerer en interessant tendens.

innflytterkvinner har partner utenfra. Blant innflyttermennene, har halvparten partner fra Deatnu/Tana. Når det gjelder tilbakeflytterne har alle partner utenfra.

Vi kan dermed oppsummere at både kvinnene og mennene i dette utvalget har giftet seg / inngått partnerskap 'på tvers' i den forstand at de i utstrakt grad har funnet en partner som har vokst opp i en annen kommune, enn der man selv har vokst opp.

Bred alderssammensetning og yrkeskombinasjoner

Informantene har, som utvelgelseskriteriene tilsier, en bred alderssammensetning. Blant de 10 gruppene var det en egen ungdomsgruppe, en egen gruppe for 'unge voksne', det var en gruppe for 'godt voksne' og en gruppe for eldre. Når det gjelder den yrkesmessige spredningen blant informantene, hadde vi en gruppe for offentlig ansatte, en gruppe for selvstendig næringsdrivende og en gruppe for småbrukere. En god del av informantene hadde flere yrkestilknytninger. De drev med sanking, fiske, jakt og forskjellige småskalaaktiviteter i kombinasjon med forskjellige typer lønnede engasjementer / deltidsstillinger. Omtrent en tredjedel av de voksne informantene definerte seg som småbrukere, men hadde også svært ofte en fot innefor andre yrker. Ellers har 12 av informantene tilknytning til privat næringsvirksomhet og handel, og 10 jobber innen skole / omsorg og helse. Resten av informantene representerte hovedsakelig ulike administrative og faglige stillinger i offentlig forvaltning. 6 av informantene er i dag pensjonister.

Innflyttere og bygdespredning

For å tilfredsstille kriteriet om bygdespredning, ble det jobbet hardt for å skaffe informanter fra flest mulig at Deatnu/Tanas mange bygder. Vi endte til slutt opp med at Austertana, Vestertana, Sirma, Polmak, Holmfjell, Holmsund, Bon(j)akas, Seidajok, Luftjok, Seida, Hillagurra, Horma, Alleknjarg og Rustefjelbma var representert. Da man underveis i prosessen oppdaget at sentrumsområdet var heller svakt representert, ble det opprettet en egen 'sentrumsgruppe'. Via denne bygdespredningen ble det også sikret at både norsk, samisk og kvensk kulturbakgrunn var godt representert. For å tilfredsstille ønsket om å ha noen innflytterstemmer og -perspektiver i materialet, ble det videre satt sammen en norsk etnisk innflyttergruppe, og en 'innvandrergruppe' (innflyttere fra ulike utland som Tyskland, Russland, Sverige og Danmark).

I gruppene som ikke var aldersbestemt, var det vekt på at man skulle ha representanter fra ulike aldersgrupper, og i gruppene som ikke var definert ut fra næringstilknytning, var det etterstrebet å ha flest mulig yrkestilknytninger representert. Kjønnsbalanse ble som nevnt etterstrebet i alle grupper, men i innflytter-, innvandrers- og småbrukergruppen var det en overvekt av kvinnelige informanter.

Stor oppslutning

Til sammen var 7 personer invitert til å delta på hvert av de 10 intervjuene ut fra antagelsen om at vi ville få en del frafall, og ut fra ideen om at 40 informanter kunne være et tilfredsstillende antall informanter totalt sett. Det at faktisk 60 av de 70 inviterte personene møtte opp var over all forventning og viste et stort engasjement blant Deatnu/Tanabefolkningen i forhold til denne undersøkelsen. Denne interessen vises også gjennom varigheten på intervjuene. Vi hadde i utgangspunktet satt en maksimalramme på ca 1.5 time for hvert intervju. På tross av denne rammen gikk flere av intervjuene nærmest av seg selv. Flere intervjuet varte opptil 3 timer, hvilket gjorde at de ga et spesielt variert og rikt materiale. Mange informanter fortalte i etterkant at de hadde opplevd gruppeintervjuet som en unik mulighet til å uttale seg om viktige aspekter ved deres hverdagsliv. Så er det da også desto viktigere at denne undersøkelsen følges opp av kommunen på en ordenlig måte, eksempelvis gjennom lokalt utviklingsprogram, sånn de som deltok i undersøkelsen opplever at de faktisk tas på alvor.

Vi skal nå forlate refleksjoner rundt metode, utvalg og forskningsdesign. Det er på tide å dykke ned i empirien.

Tematisk framstilling av hovedfunn i undersøkelsen

Som nevnt under metodekapittelet, er det slik at de forskjellige gruppene diskuterte ulike tema relatert til de tre overordnede spørsmålene i undersøkelsen. I denne tematiske gjennomgangen vil det bli presisert om et synspunkt er framsatt av bare én gruppe, eller om det var et gjengangstema som dukket opp i de fleste grupper. Det er for øvrig slik at et tema godt kan være sentralt og viktig selv om det bare skulle være nevnt av én gruppe. Det blir dermed opp til ledergruppa i Deatnu Gielda/Tana Kommune i samarbeid med andre aktuelle aktører å vurdere hvilke elementer det er relevant å jobbe videre med relatert til lokale utviklingsprogram i kommunen.

Det empiriske materialet er blitt sortert i to hovedkategorier:

- 1) Ulike grupper av innbyggers opplevelser knyttet til det å bo i Deatnu/Tana.
- 2) Ulike grupper av innbyggers perspektiver på profilering av kommunen utad i forhold til tilbakeflytting, ny-tilflytting, næringsliv og turisme.

Vi starter med å undersøke gruppens tanker om Deatnu/Tana som bosted.

1) Deatnu/Tana som bosted

I denne del 1 av den empiriske gjennomgangen vil vi utdype hva de intervjuede opplever som positive og negative sider ved det å bo i Deatnu/Tana i et bredt perspektiv, samt deres syn på hva som bør forbedres eller utvikles videre med tanke på fortsatt trivsel. De aspektene som jeg fokuserer på, er det som ble tematisert i intervjuene. Det betyr at ikke alt felt innen samfunnsliv er dekket. Mer konkret, vil vi undersøke hvordan gruppene opplever kommunen som service- og velferdsinstitusjon, hvordan de opplever fritids- og kulturtilbud, og hvordan informantene snakker om hva de opplever som livskvalitet i Tana. Da vi spurte gruppene om hva som var negativt ved det å bo i Deatnu/Tana, henviste flere grupper til materielle og infrastrukturelle faktorer. Vi skal dermed avslutte den empiriske gjennomgangen av perspektiver på Deatnu/Tana som bosted ved å se nærmere på hva de intervjuede ønsker å ville endret på, om de fikk sjansen.

Livskvalitet i hverdagen

Én av hensiktene med denne undersøkelsen var å få de forskjellige gruppene til å sette ord på hva de opplever som positivt ved det å bo i Deatnu/Tana. ”Hva er det som gjør at dere trives i Tana?” og ”Hva er livskvalitet for dere?” var to av spørsmålene som ble stilt i denne sammenheng. Som vi vil se av det følgende fikk naturen en fremtredende plass i fortellingene om det gode liv i Deatnu/Tana.

Natur og ”det arbeidende friluftsliv”

De fleste av oss er kjent med at innflyttere ofte reagerer på fastboendes ofte reagerer på Nordmenns forhold til stedet og naturen (Eriksen, 1998). Overalt finner man innbyggere som mener at de bor på den vakreste plassen på jord, og som har et spesielt og nært forhold til naturen rundt dem (Gullestad, 1989). Så også i Tana. Naturen blir beskrevet som ”en rekreasjon i seg selv”. Flertallet av informantene trekker videre fram naturen som arena for høsting og matauke i form av bærplukking, jakt og forskjellige typer fiske, både på sjøen, i ferskvann og i elva. De mannlige informantene vektlegger særlig laksefiske som et viktig aspekt som bidrar til trivsel og livskvalitet i Deatnu/Tana. En mannlig informant sier det slik:

”Æ driver med laksefiske, bærplukking og fjellvannsfiske. Det e bare om høsten og vinteren at æ jobber i verkstedet. Det er en slags livsstil. Det er ikke noe å tjene på. Men uten laksefiske

kunne vi ikke levd her, for det hører med til livskvaliteten. Man fisker til eget bruk. Æ fiska med stang før, men med garn nå, og dyrker høy ved siden av for å få å beholde laksebrevet. Æ har høy til salgs om noen vil ha (latter).”

Naturen fremstilles ellers som arena for idrett og fysisk aktivitet i forskjellige varianter avhengig av sesong. Informantene forteller at de liker roen i naturen, de liker å kunne dra på fjellet eller gå i skogen når man ønsker det. Nettopp slike naturopplevelser utgjør for mange det gode liv i Deatnu/Tana. Det varierer imidlertid hvor mye den enkelte bruker naturen, og hvilke aspekter ved Deatnu/Tananaturen man setter mest pris på. Her er det individuelle variasjoner som er delvis basert på hvilken bygd man bor i. Det er da en tendens til å trekke fram landskapet rundt egen bygd som det fineste i hele Deatnu/Tana, eller eventuelt som det fineste landskapet som over hodet finnes. Andre har mer generelt rosende betraktninger. En kvinnelig informant sier det slik:

*”Ja, om natta, når sola skinner,
etter å ha gått krokrygga og sankka bær hele dagen,
da e det godt å lage bål og koke kaffe
og spise den første brødsken med nyrørte multer!”*

En mannlig informant formulerer seg på følgende måte:

”Det e nokka med naturen. Æ har arbeidd ute i alle år til alle døgnets tider. Når man ligger i havet, og det er sne og fokk, og det er så mye sjø at det begynner å bli striper, da begynner det å bli nokså grovt. Og når man trives med det, da lurar man på om man er helt rett. Men trives, det gjør man.”

Disse sitatene formidler opplevd livskvalitet knyttet til bærplukking sommerstid og til fjordfiske vinterstid. I sitatet om fjordfiske legges det særlig vekt på de barske og utfordrende sidene ved natur og klima i Deatnu/Tana; grov sjø, snø og fokk kan utgjøre en dramatisk ramme rundt fjordfisket. Men barske tanaværingar trives i barske omgivelser.

Fred og ro, trygghet og frihet til langsom tid

I tillegg til å verdsette Deatnu/Tanas natur og naturopplevelser, trekker samtlige grupper fram muligheter for fred og ro som et annet viktig element som bidrar til den enkeltes livskvalitet. Til og med ungdommen svarer 'fred og ro', på spørsmålet om hva som er bra med å bo i Deatnu/Tana. Fred og ro er imidlertid på mange måter knyttet til naturen, da det er i naturen at mange opplever denne freden og roen som de setter pris på. Fred og ro innebærer også det å slippe lange køer, det å slippe trafikkork, det å kunne bosette seg på en tomt som ligger fritt til *"med ørnen og elgen som nærmeste naboer"* som flere mannlige informanter formulerer det.

Flere av gruppene trekker fram at de setter pris på tryggheten de føler ved å bo i Deatnu/Tana. De unge voksne peker at denne tryggheten noen ganger føles som en sosial kontroll man ikke setter spesielt pris på der og da. Når man så selv blir voksen og får barn, så skjønner man verdien av at folk holder øye med hverandre. Spredt bosetning vurderes videre av de langt fleste som et viktig element for trivselen i kommunen. Mange forteller at det er godt å slippe å bo i et boligfelt, og at nettopp det å ha elgen til nabo er med på å gi livskvalitet i Deatnu/Tana. *"Hvis man først bor i periferien, så kan man jammen gjøre det skikkelig"* uttaler en av innflytterne.

Livskvalitet knyttet til frihet fra storbyens kjøpepress trekkes fram som et positivt element ved det å bo i Tana. Dette argumentet trekkes kun fram av kvinner. Disse kvinnene forteller at de opplever at de slipper unna det materielle jaget de ser andre steder, for eksempel når de er på ferie i mer sentrale strøk. Denne friheten fra noe av det materielle kjøpepresset handler også om *"frihet til å være til stede i sitt eget liv"* som en av innflytterne formulerer det. Og hun fortsetter

"Jeg synes at man skulle markedsføre tempoet og pulsen her. Når jeg kommer hjem til mitt hjemland opplever jeg at gamle kjente ikke har tid til å snakke med meg selv om vi ikke har sett hverandre på 10 år. Her i Tana tar man seg tid. Det kunne man markedsføre mer. Bare det å møte folket her, kan være en god opplevelse for turister og innflyttere. Tanaværingene skulle ha mer selvtillit på at de kan tilby noe bra i seg selv."

Andre elementer som gir livskvalitet i Deatnu/Tana

Flere andre dimensjoner enn de ovennevnte trekkes fram som elementer som bidrar til livskvalitet i Tana. Vi skal kort se noe nærmere på et par av de faktorene som dukket oftest opp i gruppene:

- **Muligheten for mobilitet:** Flere kvinnelige informanter i flere forskjellige grupper trekker frem det positive ved å ha muligheten til å kombinere naturopplevelser med urbane aktiviteter. Dersom man i blant skulle savne storbyens tilbud og storbyens muligheter til å være anonym, kan man få flybilletter til en overkommelig pris. Denne kombinasjonsmuligheten trekkes fram som et positivt element, selv om flybillettprisene fremdeles oppleves som urimelig høye i forhold til lenger sør i landet.
- **Billig å bo:** Flere, og da særlig tilbakeflytterne og innflytterne, trekker fram at man i Deatnu/Tana kan bo forholdsvis rimelig sammenlignet med mer sentrale strøk. Det at man slipper å bo seg i hjel, trekkes fram som nok et positivt aspekt ved det å bo i Tana. De kommunale leilighetene på sin side ansees av flere for å være for dyre og i u hensiktsmessige størrelser: enten bittesmå, eller kjempestore.

Oppsummering

Som vi ser er naturen og naturopplevelser helt sentrale for tanaværingers opplevelser av livskvalitet. Kvinner og menn trekker dog fram noe forskjellige elementer. Få kvinner trekker fram laksefiske, som er mange av mennenes klare favoritt, men noen kvinner forteller at de liker å drive med isfiske og ellers fiske på vannene om høsten. Få menn trekker fram sanking av bær, som er kvinnenens uttalte favorittaktivitet i naturen. Ellers er det altså naturen som arena for rekreasjon og hvile som trekkes fram, naturen som arena for fysisk aktivitet samt naturen som arena for bålkos. Andre dimensjoner som bidrar til tanaværingenes livskvalitet går på frihet fra materielt kjøpepress, muligheter for spredt bosetning, trygghet, at det er billig å bo, samt muligheter for mobilitet som åpner for kombinerings av rurale og urbane aktiviteter. Disse siste elementene trekkes i større grad frem av kvinner enn av menn.

Vi skal nå gå nærmere inn på andre aspekter relatert til Tana som bosted. Vi begynner med gruppenes vurderinger av kommunens fritids- og kulturtilbud.

Livskvalitet og fritidskvalitet

Fritids- og kulturtilbud

Trivsel i Deatnu/Tana er avhengig av blant opplevelsen av å ha et godt og variert fritids- og kulturtilbud for både barn, ungdom og voksne, både for kvinner og menn. Materialet tyder på at de forskjellige gruppene opplever at de har et tilfredsstillende fritids- og kulturtilbud, ”*så lenge man selv er fleksibel og benytter seg av de tilbudene som finnes*” som flere formulerer det. Naturen utgjør på mange måter den viktigste arenaen for fritidsaktiviteter for innbyggerne i Tana. Vi har allerede vært inne på noen av de mange måtene naturen tas i bruk på, så vi skal her kun kort nevne naturen som:

- Arena for idrett (ski, scooter)
- Arena for barns lek (snøhuler, akebrett og kjelke, osv)
- Arena for ulike former for bærsanking, jakt og fiske
- Arena for fotturer med tilhørende kaffekoking og bål.

Det er likevel slik at egeninitierte aktiviteter i naturen ikke er nok for alles trivsel. Med tanke på barn og unge er det flere tilbud som trekkes fram som spesielt viktige og sentrale:

- Organisert idrett med tilbud som fotball, skiløping og bryting
- Kulturskolen
- Ungdomshuset⁵ med skatepark.

De nåværende idrettstilbudene kan i noen grad sies å være mer sentrert mot guttenes enn mot jentenes interessefelt. Det finnes dog muligheter for riding, samt en klatrevegg som vel kanskje kan sies å være et ’kjønnsnøytralt’ tilbud. Noen av de aktivitetene som tilbys i regi av ungdomsklubben engasjerer kanskje også gutter i noe sterkere grad enn jenter. Generelt sett ser det ut til at guttene har flere fritidsmuligheter enn jentene.

For de voksne finnes det flere møteplasser som hotellet, kafeer og barer. Det finnes dessuten et treningssenter ved Helsesenteret i Tana bru samt en klatrevegg. Årlige arrangement som Langnesmarkedet og Skiippagurrafestivalen trekkes også fram. Ellers er det tilbud om kino,

⁵ Ungdomshuset er åpent et par ettermiddager i uka. Ungdomsklubben har til nå fått oppfølging av Ung Info, noe som blant annet har resultert i at ungdommene har klart å skaffe seg midler til å få konstruert en skatepark som sto ferdig sommeren 2004. I tillegg har ungdomsklubben med støtte fra Ung Info klart å arrangere flere konserter og fester. Hvorvidt Ung Info tjenesten blir lagt ned eller om denne tjenesten opprettholdes på det nivået den har holdt tidligere, er i dag et åpent spørsmål.

forestillinger, teater, konserter, osv. med jevne mellomrom. Så, ”bare *man klarer å følge med*”, opplever de fleste informantene at de har et godt fritids- og kulturtilbud.

Om de fleste stort sett er fornøyd med det fritids- og kulturtilbudet som finnes, så har gruppene samtidig ønsker om et større mangfold. Vi skal nå se nærmere på hvilke etterlysninger gruppene kommer med relatert til fritids- og kulturfeltet.

Ønsker om større mangfold

Gruppene ønsker et større mangfold hva fritids- og kulturtilbud gjelder. De behovene som nevnes oftest er:

- Flerbrukshall (nevnes av alle grupper)
- Å få heissystem og alpinbakkene i bruk

Videre er det flere grupper som etterlyser:

- Et mer regelmessig kinotilbud
- En felles møteplass / konsertsal /scene i Tana bru
- Månedlige arrangementer som vinkvelder, temakvelder og gourmetkvelder.

Noen mannlige informanter etterlyser dessuten:

- Utvidede og forbedrede scooterløyper.
- Oppgraderte barmarksløyper
- Årlig scooterløp gjennom sentrum

... og de unge legger til at ”*hvis vi får drømme, vil vi i tillegg ønske oss*”...

- Go-cart bane
- Paintballbane
- Noen svære butikker
- Fiskebruk

Flerbrukshall er det ønsket som absolutt alle gruppene framfører. Gruppene ser for seg at flerbrukshallen kunne romme både kulturelle, sosiale og sportslige aktiviteter. Behovet for å få et heissystem og alpinbakkene i drift igjen etter at disse ’har ligget brakk’ i årevis er

dessuten et uttalt behov. For øvrig etterspør gruppene et bedre organisert annonseringssystem av de ulike fritids- og kulturarrangementene som foregår rundt om i kommunen. Dette kunne foregå gjennom avis, informasjonsbrev i posten eller lignende. Mange av gruppene beklager at de hele tiden går glipp av mye av det som skjer. Dette gjelder særlig dem som bor langt fra Tana bru sentrum og som sjelden får med seg arrangementer som det kun reklameres for i sentrum med plakater og lignende. På den annen side er det slik at informantene fra sentrumsområdet ikke får med seg de aktivitetene som skjer rundt i bygdene.

Vi skal nå forlate temaet kultur- og fritidstilbud for å gå nærmere inn på betydningen av sosiale relasjoner mellom folk og mellom bygder for trivsel i Deatnu/Tana.

Felleskap og sosiale relasjoner

Sosiale relasjoner imellom bygdene og fellesskapsarenaer mer generelt, er et sentralt tema når vi diskuterer trivsel i Deatnu/Tana. I denne sammenhengen stilte vi spørsmålet ”*Hvordan er det sosiale miljøet i bygden din og hvordan er det sosiale miljøet i Tana mer generelt?*” Vi skal i dette avsnittet se nærmere på hvordan de intervjuede opplever forskjellige aspekter rundt sosiale relasjoner mellom folk og mellom bygder i Deatnu/Tana. Vi starter med å se nærmere på relasjonen mellom sentrum og periferi.

Konkurransen mellom sentrum og utkant

Undersøkelsen viser at innbyggerne i Tana har sterk bygdeidentitet. Når det gjelder identitet, er det gjerne slik at samtidig som at man definerer seg som noe (for eksempel austertanaværing), så definerer man seg gjerne automatisk bort fra noe annet. Blant bygdeværingene i Tana var det en tendens til å definere sin bygd og sine sambygdinger forskjellig fra Tana bru og Tana bru-væringene. Vi registrerte med andre ord et konkurranseforhold mellom ’sentrum’ og ’periferi’. Mange informanter ga uttrykk for nettopp dette. Blant annet ble det i en rekke grupper påpekt at man følte at Tana bru som kommunesenter, stakk av med for stor del av kommunebudsjettet. I denne sammenheng ble det påpekt at bygdene ved hjelp av dugnadsinnsats måtte sørge for å bygge opp samlingshus, lekeplass, osv. ”*I Tana bru, derimot*”, hevder flere informanter, ”*forventer dem at kommunen skal gå inn og finansiere slike ting som vi i bygden selv sørger for.*”

De som bor i Tana bru delte ikke denne fremstillingen, og kunne på sin side peke på en rekke ting som man faktisk har utført på dugnad i sentrumsområdet. Samtidig kunne flere bekrefte

at det har vært, og delvis er et problem at mange av dem som har flyttet til Tana bru fra en av de andre bygdene i kommunen, har beholdt en sterkere solidaritetsfølelse i forhold til den bygda hvor de har vokst opp. Dermed har mange ferske Tana bru-væringene gjort dugnadsarbeid i oppvekstbygda heller enn på sitt nye bosted. Det at Tana bru fortsatt er såpass nyetablert som sted (1968), gjør at noen av informantene mener at stedet ”*fremdeles mangler et pulserende hjerte*”. Noen minner dessuten om at Tana bru mangler en samlende møteplass som for eksempel en skole, til forskjell fra de mer tradisjonsrike bygdene⁶. ”*En skole eller et tilsvarende samlingspunkt er viktig for å skape en mer samlet fellesskapsfølelse og stedstilhørighet*”, argumenteres det med i flere grupper.

På denne bakgrunn kan det være relevant å diskutere hva man kan gjøre for å legge til rette for at for eksempel den samiske skolen eller en annen sentral institusjon får en funksjon som en felles møteplass for alle som bor i Tana bru.

Det kan dessuten tilføyes at det for tiden pågår et større forskjønningsprosjekt i Tana bru som tar sikte på å lage et penere sentrum. Faktisk var det slik at samtlige grupper stilte seg positivt til denne forskjønningen, også de som gjerne tidligere i intervjuet hadde uttalt at de følte at Tana bru stakk av med for stor andel av kommunebudsjettet. Flere uttalte at forskjønningen førte til at de holdt på å bli ’*skikkelig stolte*’ over å være tanaværingene.

Stor frivillig innsats – men litt ”hver bygd for seg”

I mange bygder er det slik at dersom man har lyst til at noe skal skje, så må man selv ta initiativ og være med å arrangere dette. De sosiale aktivitetene rundt om i Tana-bygdene er dermed basert på og avhengig av frivillig arbeid. De fleste bygdene i Tana ser i denne sammenheng ut til å ha fungerende bygdelag som tar et hovedansvar for å arrangere sosiale sammenkomster for bygdefolket. Som utenforstående, får man likevel inntrykk av at det er litt sånn ”hver bygd for seg”. Det ser ikke ut til å være særlig samarbeid om sosiale og kulturelle aktiviteter på tvers av bygdene. For eksempel virker det uvanlig å invitere folk som kommer fra andre deler av Tana til den lokale bygdefesten, eller til den lokale søndagskafeen, osv.

⁶ Det finnes en samiskspråklig skole i Tana bru. Denne ble åpnet for få år siden. Norskspråklige elever går på skole i Seida som ligger 3-4 km fra Tana bru.

Motsetningsfylte etniske relasjoner på hell?

Tana er som nevnt en flerkulturell kommune, der samisk, finsk og norsk kultur har levd side om side over mange generasjoner. Det har vært en del konflikter knyttet til dette, kanskje særlig etter annen verdenskrig. I gruppeintervjuene kom det fram at det er en del mistro mellom særlig enkelte som regner seg som etnisk norske, og enkelte som regner seg som samiske, men dette så først og fremst ut til å gjelde den godt voksne / eldre generasjonen. Noen informanter pekte på at de føler at det er for mye kniving mellom alle de tre gruppene, og at det norske og det finske nå holder på å kveles til fordel for det samiske. Andre, og da med alle typer kulturell bakgrunn og i alle aldre, opplever at ”alle *lever godt i fellesskap side om side*”. Mange mener at man bør satse mer på å skape felles møteplasser for alle Tanaværingene uansett kulturell bakgrunn. Materialet tyder på at den yngre generasjonen takler det fleretniske og det flerkulturelle på en bedre måte enn den eldre garde. Ingen av ungdommene mente at det trekulturelle eller flerkulturelle aspektet i Tana, representerte noe problematisk.

Naborelasjoner og slektskapsbaserte relasjoner

Flertallet av gruppene ga uttrykk for at de var stort sett tilfreds med naborelasjonene på sitt bosted. Det var likevel flere, også blant de bofaste, som beklaget at man ikke hadde tid å stikke innom hverandre på samme måte som før. Et annet aspekt som ble opplevd som problematisk blant deler av både tilbakeflytterne og innflytterne, var at de følte at sosiale relasjoner i Tana i stor grad er slektskapsbaserte. Dermed kan det føles veldig vanskelig for folk utenfra å bli fullt og helt inkludert. Flere, både tilbakeflyttere og innflyttere føler at de har blitt ”*målt og veid opp og ned i årevis*” før de eventuelt har blitt tatt inn i varmen. Men, har man først blitt tatt inn i varmen i en slekt, så er man virkelig inne i varmen, og da stiller folk opp for en uansett, uttaler flere informanter.

Dette med inkludering og ekskluderingsmekanismer ovenfor innflyttere og tilbakeflyttere, er noe vi skal komme tilbake til i del 2, i forhold til profileringsstrategier av Deatnu/Tana ovenfor innflyttere og tilbakeflyttere. Vi skal nå gjøre en kort oppsummering av ovennevnte, før vi forflytter oss til neste tema som er innbygges opplevelser av kommunen som velferds- og serviceinstitusjon.

Oppsummering

Noen av de elementene som kom opp i gruppediskusjonene relatert til temaet sosialitet, naborelasjoner og bygderelasjoner i Tana, var at de aller fleste er tilfreds med naborelasjonene, men at flere føler at det er litt vanskelig å komme inn i lokale vennskapsnettverk da disse i stor grad er slektskapsbaserte med forholdsvis høye barrierer for å komme innenfor. Men, om man klarer å bli inkludert, så er det mange inngifte innflyttere som uttrykker at de faktisk har nærmere relasjoner til svigerfamilien i Tana enn til egen familie. Flertallet opplever videre at det er godt å bo i bygden sin, men at det kan bli litt slitsomt at man selv må bidra til det aller meste dersom man vil at noe skal skje. Materialet viser at det virker som at man sjelden lager åpne arrangementer i bygdene hvor alle som vil er invitert. Det begrensede samarbeidet mellom bygdene kan i mange sammenhenger se ut til å føre til en del dobbelt og trippelarbeid, ettersom det nå er slik at man for eksempel arrangerer bygdefest i flere bygder i stedet for å samle flere folk på ett sted og dermed bedre dra nytte av hverandres arbeidsinnsats. Fra en utenfraposisjon er det nærliggende å foreslå at man i Deatnu/Tana bør kunne vurdere om man vil begynne å tenke åpnere målgrupper i forhold til de lokale søndagskafeene og de lokale festene man arrangerer rundt om i bygdene.

Materialet viste også konkurranse og motsetningsfylte relasjoner mellom sentrum og periferi, samt til dels mellom innbyggere med samisk, finsk og norsk bakgrunn. Dette er kompliserte tematikker, men det ser ut til at utfordringene i begge typer relasjoner er på hell. Når det gjelder etnisitet, tyder materialet på at flerkulturaliteten håndteres bedre og med større romslighet og naturlighet blant den yngre garde enn det som er tilfellet blant de eldre. Materialet viser dessuten at forskjønningen av Tana bru sentrum ser ut til å kunne bidra til at mange i Tana får et slags eierforhold til sentrum. Dermed kan muligens forskjønningen av sentrum føre til at flere ser verdien av å ha et felles sentrum for hele kommunen.

Fra sosiale relasjoner og fellesskap som trivselsfaktor, skal vi nå gå over til å undersøke hvordan de intervjuede opplever Deatnu/Tana Kommune som velferds- og serviceinstitusjon.

Kommunen som velferds- og serviceinstitusjon

Gode på velferd

En viktig faktor som har betydning for innbyggernes trivsel i Deatnu/Tana, har å gjøre med hvordan man opplever kommunens service- og tjenestetilbud. Her ser kommunen ut til å score

høyt, da stort sett alle gruppene er enige om at Deatnu/Tana Kommune har veldig gode tilbud når det gjelder barnehager, skoler, helsetilbud, tannlegetilbud, og at kommunen har et variert omsorgstilbud for eldre med ulike behov. Kommunen får samtidig skryt for å være uvanlig gode på økonomi.

Byråkratisk tankegang

Et område der gruppene imidlertid etterlyser forbedringer går på kommunal service, kommunikasjon og tjenestevillighet. Det pekes i denne sammenheng på at kommuneadministrasjonen preges av en for byråkratisk tankegang, og at man i stedet for å tenke løsninger henger seg opp i lover og regler. Flere grupper mener at de kommuneansatte ikke er flinke nok til å finne muligheter og handlingsrom innenfor de eksisterende lover og reglement. Et eksempel som kommer særlig ofte fram her, er det at man opplever at det er urimelig vanskelig å få bygge hus der man ønsker det. Mange understreker at ikke alle vil bo i regulerte byggefelt i Tana bru.

Mangelfull kommunikasjon

Det viser seg at mange føler at det er vanskelig å få svar fra kommuneadministrasjonen på de spørsmålene man måtte ha. Dette gjelder for en rekke forskjellige aktører i mange forskjellige sammenhenger. Flere påpeker at man aldri får den informasjonen man trenger dersom man ikke selv vet hvilke svar man er ute etter. Flere forteller at det ikke vet hvilke kompetanser kommunen sitter på, og at de ikke helt vet hva de faktisk kan forvente seg av kommunen. Særlig de informantene som er over 50 år forteller at de savner brev med informasjon fra kommunen. De mener at det ikke er noe alternativ for dem å forsøke å lete seg fram til opplysninger på nettet. *"Det er for komplisert"*, forklarer flere. *"Og så har vi ikke internett."* Behov for eborgerkurs nevnes så vidt, men de fleste av de intervjuede er nok mer opptatt av å få informasjonen i postkassa.

Oppsummering

Materialet viser at de intervjuede gruppene opplever Deatnu/Tana Kommune som svært sterk på en rekke kommunale tjenester som helse, tannhelse, barnehage, skole, omsorg for eldre, osv. På den annen side opplever mange grupper at kommunen har et kommunikasjonsproblem når det gjelder å formidle nødvendig kunnskap, kompetanse og informasjon til tanaværing i

forskjellige situasjoner. Mange opplever at kommunen som organisasjon er lite imøtekommende og lite serviceinnstilt.

Vi skal nå forlate Kommunen som velferds- og serviceinstitusjon for å se nærmere på hva de intervjuede forteller at de ville endre i Deatnu/Tana dersom de fikk muligheten og makta...

Dersom man kunne foreslå forandringer...

Vi har nå sett nærmere på hva de intervjuede oppfatter som livskvalitet i Tana, samt deres perspektiver på fritids- og kulturtilbudet, på sosialitet samt på Tana Kommune som service- og velferdsinstitusjon. Vi skal nå se nærmere på noe av det som ble oppfattet som negative sider ved stedet. *"Hva er det som er negativt med Tana?"* og *"Hva skulle dere gjerne forandre på her i Tana?"* var spørsmål som ble stilt i denne sammenheng. Som den videre framstillingen viser, gikk svarene ofte i retning fysisk utseende, bygningsmasse, skilting, med andre ord infrastrukturelle forhold. Vi skal kort gå gjennom noen av de elementene som ble nevnt oftest som negative sider:

- Mangel på tilfredsstillende gatelys og gangstier forskjellige steder i kommunen.
- Mangelfull skilting: Skiltingen i Deatnu/Tana er så dårlig at besøkende og gjester ikke finner fram. Det gjelder både stedsnavnsskilt og gatenavnskilt / nummerering. Det skal være vanskelig å finne fram for sykebiler og brannbiler⁷.
- Sjøppelplassen. Flertallet av gruppene mener at beliggenheten er feil. I tillegg påpekes det at man plages med stank.
- Industrien. Mange mener at industriområdet er lagt til et av kommunens vakreste områder, hvilket oppleves som uheldig.

Mangelfulle gatelys og gangstier er et problem i følge mange grupper, men samtidig er det flere som hevder at de ikke er interessert i å få gatelys i sin bygd fordi de mener at det ødelegger mulighetene til å se nordlyset ordentlig om vinteren. *"I vår bygd bruker vi hodelykter, og det har vi tenkt å fortsette med"*, påpeker flere, halvt ironisk. Mangelfull skilting er et problem som mange grupper påpeker, men materialet viser dog at det er uenigheter blant folk når det gjelder hvilke språk og hvor mange språk det skal skiltes på. Alt fra ett til 4 foreslås (norsk, russisk, finsk og samisk). Flere innrømmer at det vel kan være

⁷ Gruppene er dog uenige om hvor mange språk det skal skiltes på.

vanskelig å gjøre om på plasseringen av søppelplassen og industrien. Det påpekes imidlertid at det bør være mulig å dekke søppelet til med sand eller lignende noe oftere enn det som skjer i dag for å dempe problemet med søppelstank.

Det tidligere nevnt gjennomgår Tana bru for tiden et større forskjønningsprosjekt. Det kan her være relevant å føye til at noen informanter hadde bekymringer i forhold til om forskjønningen vill gå langt nok. For eksempel mente flere at bensinstasjonen er altfor dominerende i sentrumbildet, og at rådhuset som ligger midt i sentrum, bør oppgraderes. Flere fortalte at de håpte at også slike ting ville inngå som en del av forskjønnelsesprosjektet.

Vi skal nå forlate del 1 av denne empiriske gjennomgangen for nå å bevege oss over til del 2 av rapporten. Denne har som målsetning å si noe om de intervjuedes perspektiver på profilering av kommunen utad i forhold til tilbakeflyttere, ny-tilflyttere, næringslivsaktører og turister.

2. Profilering av Deatnu/Tana utad

Identitet var et tema som ofte kom opp i gruppene i forbindelse med at gruppene diskuterte profilering mer generelt. Før vi går videre inn på profilering av Deatnu/Tana ovenfor forskjellige målgrupper, skal vi derfor starte med å diskutere temaet identitet og undersøke om det finnes noen samlende identitet for alle innbyggerne i Deatnu/Tana.

Identitet

Finnes det noen fellestrekk?

Identitet handler om tilhørighet og grenser (Søndergaard, 2000; Barth, 1969). Som vi har sett i del 1 av den empiriske gjennomgangen, er det slik at innbyggere i Tana først og fremst ser ut til å ha en identitet som er knyttet til den bygden de bor i. Samtidig er det slik at flere av gruppene på forskjellige måter etterlyser en felles Deatnu/Tana-identitet. Men av hvilken grunn kan det være at noen mener at det er en fordel at alle tanaværingar har en felles identitet?

Gruppene gir ikke noen klare svar på dette spørsmålet, men det ser ut til at dette handler om to forskjellige hensyn. For det første er det noen som framholder at én felles identitet vil kunne bidra til at det vil være lettere for kommunen å markedsføre seg på en enhetlig og en entydig måte, som attraktiv for næringslivsaktører, for turister og for potensielle ny-innflyttere og tilbakeflyttere. For meg som utenforstående, er det i tillegg fristende til å peke at det muligens kan være slik at én felles identitet for alle kommunens innbyggere kanskje kunne bidra til at det blir lettere å inkludere forskjellige kategorier innflyttere i et samlende Deatnu/Tana-fellesskap. Det synes som at enkelte av de lokale bygdeidentitetene er ganske restriktive med opptak av nye 'medlemmer'.

En felles Deatnu/Tana-identitet vil ikke stå i noen som helst form for konkurranse til de lokale bygdeidentitetene. I stedet vil det dreie seg om å skape en Deatnu/Tana-identitet hvor alle som bor i Tana, både fastboende, tilbakeflyttere og innflyttere, både Polmakværingar og vestertanaværingar, osv, osv. kan kjenne seg inkludert. En slik inkluderende og åpen Deatnu/Tana-identitet vil være fleksibel og lett kunne utvides i framtiden om det skulle bli aktuelt med nye kommunesammenslåinger.

Hvis vi nå går tilbake til materialet. Hvilke forslag for elementer til en felles Deatnu/Tana-identitet har så de intervjuede?

Elementer til én felles Deatnu/Tana-identitet

Flere av gruppene gir to tydelige forslag til elementer til en felles Deatnu/Tanaidentitet.

- Den flerkulturelle kommunen. Noen mener at man burde sørge for at flere kulturer får arenaer å uttrykke seg på og markere seg gjennom klesdrakter, mattradisjoner, flagg, osv. for eksempel på 17. mai og på Samefolkets Dag den 6. februar. På denne måten kan slike festdager bli en anledning for innbyggerne i Deatnu/Tana til identitetsmarkering for derigjennom å bygge et flerkulturelt fellesskap i kommunen.
- Den trekulturelle kommunen. Mange mener at Deatnu/Tana skal profilere seg som en trekulturell kommune. I den forbindelse påpekes det fra flere hold at kommunevåpenet med tre elvebåter er *"en vits"*, da det per i dag kun er den samiske båten som er flytende på elva. Den norske og den finske båten derimot, *"ligger på elvas bunn"*. Denne typen kritikk kommer særlig fra bofaste tanaværinger, og da særlig de over 50 år. En del av de intervjuede innflytterne ser ut til å ha en annen forståelse for samenes situasjon, og ser i større grad dagens politikk og praksis som en reaksjon på historiens urettferdigheter

Vi skal overlate den videre refleksjonen relatert til dette temaet til Deatnu/Tanas innbyggere, for nå å beskrive hva de intervjuede gruppene mener om profilering av Tana i forhold til tilbakeflyttere og innflyttere.

Profilering i forhold til tilbakeflyttere og innflyttere

At fødselstallene er forholdsvis lave over hele landet er en kjent sak. I en del distriktskommuner er det slik at bare lave fødselstall fører til at befolkningen reduseres uavhengig av om man klarer å opprettholde en balanse mellom utflyttingstall og innflyttingstall. Det betyr at mange distriktskommuner trenger netto innflytting for å beholde stabile innbyggertall, eller for å øke innbyggertallene noe, dersom det skulle være et ønske. Deatnu/Tana har opplevd svakt synkende befolkningstall fra 1994, men tallene ser nå ut til å stabilisere seg.

Flere av gruppene i denne undersøkelsen viste seg å være opptatt av hvorvidt kommunen burde satse på tilbakeflytting, nyinnflytting eller om man heller hovedsakelig burde satse på å holde på ungdommen. Flertallet av gruppene så ut til å være enige i at det ville være en fordel å satse på en kombinasjon av flere strategier. Vi skal nå se nærmere på noe av det som kom fram i gruppediskusjonene relatert til dette temaet.

Om å beholde ungdommen i kommunen lengst mulig

Når det gjelder strategier for å 'holde på ungdommen', diskuterte flere grupper mulighetene for å stable på beina et privat tilbud innen allmennfaglig videregående utdanning, slik at ungdommene som vil følge denne studieretningen kan fortsette å bo i Deatnu/Tana etter at de har avsluttet grunnskolen. I dag er landbruksskolen det eneste videregående skoletilbudet i kommunen. Et bredere tilbud innen videregående skole, vil føre til at flere ungdommer vil slippe å flytte hjemmefra mens de enda er bare 16 år gamle. Videre vil det føre til at kommunen beholder ungdommen i foreningsliv og i aktiviteter i lengre tid, både som utøvere og som tillitsvalgte. Samtidig vil senere utflytting i forbindelse med skolegang og utdanning føre til at Deatnu/Tana-ungdommen får flere år med potensielt gode opplevelser knyttet til det å bo i kommunen, noe som kanskje vil legge et sterkere grunnlag for at man en gang i framtiden vil kunne vurdere å flytte tilbake til oppvekstkommunen.

Hvordan tiltrekke seg tilbakeflyttere og innflyttere?

Flere grupper argumenterer for at kommunen bør gjøre noe for å satse tydeligere på bredere tilbakeflytting og på nyinnflytting. Noen av de forslagene som særlig er myntet på utflytta ungdom under utdanning, og dermed potensielle tilbakeflyttere, er:

- Sponset /gratis abonnement på lokalavis
- Omreisende returagent som holder seminar på større studiesteder for å bevisstgjøre Deatnu/Tana-studentene om mulighetene i kommunen
- Større satsing på akademiske og praktiske lærlinger i kommune og private bedrifter
- Videre og større satsing på etablererkurs og gründerkurs, og da særlig kvinneretta kurs⁸

⁸ Å engasjere en kvinnekonsulent i kommunen er i denne forbindelse ett av forslagene som dukker opp.

Gruppene tenker seg at abonnement på lokalavisa vil bidra til at de utflytta studentene holder seg orientert med det som skjer i kommunen, og at kontakten på den måten opprettholdes. Praksisen med en omreisende returagent som arrangerer samlinger for utflytta Deatnu/Tana-studenter er prøvd før og har vist seg vellykket i den forstand at oppmøtet på de forskjellige studiestedene var stort, og i den forstand at det førte til en del positive henvendelser til returagenten i etterkant. En bredere satsing på etablere flere og nye typer lærlingplasser handler om å knytte Deatnu/Tana-ungdom nærere til lokale arbeidsplasser i kommunen, og på den måten ruste dem med relevant kunnskap som kommunen trenger. Etablerer- og gründerkurs er arrangert før, men flere grupper mener at slike kurs bør tilbys kontinuerlig, og at de i framtiden kan bli tydeligere kvinneretta.

De forskjellige gruppene har ulike perspektiver på hva man skal fortelle for å profilere Deatnu/Tana som attraktivt bosted. Noen forslag går dog igjen. For det første foreslås det at man skal satse på å formidle at Tana er god kommune å bo i. Noen av elementene her handler om at kommunen skal kunne tilby tilgjengelige friluftstomter med vidt utsyn til dem som ønsker å slå seg ned i kommunen. Dernest ble det nevnt i et par grupper at man burde på å formidle de faktisk økonomiske fordelene ved det å slå seg ned i Tana som del av Tiltakssonen. Flere innflyttere og tilbakeflyttere peker på at mange sørpå tror at det bare er dyrt å bo i Finnmark på grunn av lange avstander og dyre flybilletter. I stedet er det helt motsatt. De aller fleste vil få en romsligere økonomi ved å velge å bosette seg i Finnmark, selv om økte reiseutgifter regnes inn i familiebudsjettet. De økonomiske ved å bosette seg i Finnmark består av en kombinasjon av studielånsavskrivning, lavere skatt og høyere barnetrygd kombinert med at det generelt sett er billigere å bo i distriktene enn i storbyen når det gjelder priser på tomter og hus. I tillegg har man i Finnmark unike muligheter for matauke i form av jakt, fiske sanking av bær, osv. som også bidrar til familieøkonomien. Det at en familie dermed kan ha det en del romsligere i Finnmark enn i sentrale strøk selv med relativt mye lavere inntekt er et av Finnmarks fortrinn, framholdes det i en av gruppene.

Tomter og økonomi er altså to av hovedelementene som gruppene mener at kommunen kan profilere utad for å tiltrekke tilbakeflyttere og nye innflyttere. For øvrig er det trolig hensiktsmessig å formidle en del av de positive sidene ved Tana som bosted som kommer fram i del 1 av denne undersøkelsen.

Når gruppene så diskuterte betingelsene for satsing på tilbakeflytting og / eller ny-tilflytting, ble det avdekket noen uenigheter gruppene imellom. Vi skal nå se noe nærmere på denne tematikken.

Arbeidsplasser først? Eller kanskje friluftstomter?

De forskjellige gruppene har forskjellige perspektiver på hva som skal til for at Deatnu/Tana overhodet skal bruke krefter på å lokke til seg tilbakeflyttere og nyinnflyttere. En del av de mannlige informantene tenker først og fremst på at kommunen må kunne tilby arbeidsplasser før man setter i gang med å få nye innbyggere til kommunen. Noen av de kvinnelige informantene har derimot et bredere perspektiv. Dette gjelder særlig innflytterkvinnene. Noen av dem minner om at det går an å lokke til seg mennesker som har jobben med seg i PC'en, eller mennesker som har lyst til å skape sin egen arbeidsplass. (Kommunale) arbeidsplasser er dermed i følge disse informantene ingen betingelse for å satse på å skaffe nye innbyggere til kommunen.

På den annen side påpeker flere grupper, og da i hovedsak kvinnelige informanter, at det er nødvendig å satse på forskjellige tiltak for å bidra til at de innflytterne som faktisk kommer til Deatnu/Tana faktisk skal føle seg velkommen og integrert i kommunen. Dette er basert på antagelsen om at det å føle seg velkommen og bli integrert er en viktig faktor for å hindre at for mange av innflytterne og tilbakeflyttere skulle bli videreflyttere for tidlig. I denne sammenheng kan det være sentralt å ta opp tilbakeflytternes og innflytternes egne erfaringer.

Tilbakeflytternes erfaringer

Langt fra alle, men en god del av *tilbakeflytterne* hadde en del negativt å si om det å "flytte hjem" til oppvekstkommunen. Flere sier at de tenkte at de flyttet *hjem*, men oppdaget snart at det ikke var så lett å komme tilbake til Deatnu/Tana som man hadde trodd. En del forteller at de opplevde tanaværingene som lukkede, og at det var vanskelig å få nye venner. En del forteller at de selv etter mange år tilbake i oppvekstkommunen, fortsatt nesten ikke har greid å bli kjent med noen som de ikke kjente fra før de flyttet tilbake. Noen tilbakeflyttere forteller at de opplevde sladder, og at de fikk en følelse av å bli ekskludert i tiden etter tilbakeflyttingen. Flere forteller at de ved en eller flere anledninger har vært på nippet til å flytte ut av

Deatnu/Tana igjen, hadde de hatt muligheten. En del tilbakeflyttere hadde bundet seg opp i hus og lån som gjorde nye flytteplaner vanskelig.

Materialet tyder på at det et kan være ganske utfordrende å komme som tilbakeflytter til Deatnu/Tana. Annen forskning tyder også på at tilbakeflytting kan være en mangetydig prosess (Guldvik, Grimsrud, & Stubberud, 2002; Valvåg, 2001). Det kan være forskjellige grunner til det. Kanskje er det slik en kommune tar tilbakeflytterne for gitt uavhengig av hvor lenge de faktisk har bodd borte? Kanskje man regner med at de klarer seg selv og at de klarer å skaffe barnehageplass, tomt, hus, nytt nettverk og nye relasjoner, osv. helt på egen hånd?

Dette er et tema som trolig vil være relevant å diskutere i en rekke forskjellige distriktskommuner. I stedet for å dra denne debatten videre her, skal vi i stedet kikke nærmere på innflytternes erfaringer.

Innflytternes erfaringer

Innflytterne fra Nordland/Troms, Sør-Norge og fra forskjellige utland, er stor sett svært positive til det å komme til Deatnu/Tana, og deres beskrivelser av sted og folk er mer tiltalende enn en del av tilbakeflytternes opplevelser. Innflytterne forteller at de stortrives med folk, natur, gode kommunale tilbud og tjenester, med fritidstilbud og kulturelle tilbud, og med stillingene de har, osv⁹. Noen innflyttere beskriver ankomsten til Deatnu/Tana som et kultursjokk, men spennende og annerledes. En annen informant forteller :

”Jeg følte skepsis mot søringer som kom og skulle vise at de kunne noe”.

Flere søringinnflyttere foreller at de har forståelse for søring-skepsisen som de hatt møtt i deler av Deatnu/Tana samfunnet, dersom de ser skepsisen i et historisk lys. Likevel er det flere som ikke legger skjul på at det kan være slitsomt å hele tiden føle at man som enkeltindivid skal stå til ansvar for noe som man selv personlig ikke har noe ansvar for. Flere av informantene har videre opplevd det vanskelig å bli kjent med tanaværingene. En av innflytterne sier det slik:

⁹ Dette har trolig blant annet noe med innflytterne og tilbakeflytternes forskjellige forventninger å gjøre, men er et tema som må studeres nærmere innenfor rammen av et senere prosjekt.

”Jeg fikk høre at folk ikke orket å bli kjent med meg, for jeg kom til å flytte uansett. Sånt gir ikke akkurat veldig lyst til å bli. Man måles og veies, og etter å ha bevist det ettertrykkelig at man er verd noe, så kan man kanskje bli kjent med deg.”

Det ser altså ut til at noen opplever at det er meget vanskelig å komme inn i sosiale nettverk, slik det også kom fram i del 1 i underkapittelet om sosialitet. Flere gir dog uttrykk for at både skepsisen mot søringer og mot nye folk generelt etter hvert kan slippe taket, sånn at ikke enkelte nye innbyggere i Deatnu/Tana blir videreflyttere som følge av å føle seg ekskludert av fellesskapet.

Samtidig som at noen innflyttere har erfaring med skepsis og enkelte tendenser til ekskludering, så nyanseres dette perspektivet ganske kraftig ved å minne om at det finnes innflyttere som tross alt får lettere innpass i lokale fellesskap enn andre. Dette ser ut til å være innflyttere med samisk og finsk bakgrunn, innflyttere fra enkelte andre Finnmarkskommuner, og innflyttere som gifter seg inn i en Deatnu/Tana-familie. For innflyttere som kommer alene, eller som kommer med en partner / ektefelle som også kommer utenfra ser innpass i lokale nettverk ut til å være noe vanskeligere¹⁰. Og, det finnes samtidig lykkelige eksempler som tyder på at inkludering i lokale fellesskap er en mangesidig prosess som beror på flere parter.

Dette avsnittet startet med å peke på at materialet tyder på at innflyttere flest er svært fornøyd med livet i Tana. De aller fleste momentene fra del 1 om livskvalitet i Tana ble nevnt av både bofaste, tilbakeflyttere og innflyttere. Vi skal avslutte denne bolken ved å vise til noen utsagn som viser hva noen av innflytterne svarer når de blir bedt om å beskrive Tanafolk:

Innflytteres meninger om Tanafolk:

- *”Folk her er robuste, tøffe, uredde, man går ikke av veien for en utfordring og tenker problemløsning. Folk er blide. Det tåles at man kan fleipe med nesten alt. Folk har rå humor.”*
- *”Folk er seg selv på godt og vond. Det er lov å være seg selv. Der jeg vokste opp skal overflaten skal være fin.”*
- *”Folk er ikke så opptatt av det materielle. I stedet er det å bruke naturen viktig.”*

¹⁰ Dette er dog et tema som må studeres nærmere i en senere undersøkelse, som nevnt innledningsvis i denne rapporten.

- *”Folk er så allsidig og praktisk flinke til så mange forskjellige ting. Her kan de fleste det meste; strikking, brødbaking, tekking av tak, mekke bil, osv.”*

Mange innflyttere har dermed hovedsakelig positive ting å si om Tanafolk, og de har positive erfaringer med å bo i Tana. Samtidig har både innflyttere og tilbakeflyttere en del konstruktive forslag i forhold til hva kommunen og innbyggere i Deatnu/Tana kan gjøre for å legge bedre til rette for en god mottagelse av forskjellige kategorier innflyttere i kommunen.

Tilrettelegging for av innflyttere og tilbakeflyttere

Når det gjelder hva som kan gjøre for å bidra til en best mulig mottagelse av innflyttere og tilbakeflyttere, ser det ut til at jobb nummer én er å jobbe med enkelte holdninger i kommunen. Flere innflyttere forteller at de i løpet av kanskje de 2 første årene i kommunen måtte svare neste daglig på når tid de skulle dra igjen, og at de nesten følte seg uvelkommen i kommunen på grunn av disse stadige spørsmålene. Det ser dermed ut til at det går an å gjøre noe for å møte innflytterne og tilbakeflytterne på en mer inkluderende måte der man heller regner med at de skal bli enn at de skal flytte videre.

Utenom å arbeide med holdninger kom følgende forslag i forhold til å forbedre mottagelsen av innflyttere og tilbakeflyttere til Deatnu/Tana:

- Registrere hobbyer og interesser til de som flytter til kommunen, og så sende dem informasjon om aktuelle fritids- og kulturtilbud med kontaktpersoner til hver av foreningene.
- Utarbeide 2 brosjyrer: én om Kommunen, kompetansefelt, kommunale tilbud og tjenester og én om fritids- og kulturtilbud i Deatnu/Tana med nødvendig kontaktinformasjon, osv.
- Tilby en vertsfamilie til innflytterne.

De to første strekpunktene taler vel for seg. Idé nummer tre om å tilby en vertsfamilie til de innflytterne (og tilbakeflytterne) som kommer er en radikal, men god idé som foreslås av innflyttergruppa. Det disse tenker seg, er at innflytterne får en vertsfamilie som man kan ringe til når man lurer på noe. Videre kunne vertsfamilien hatt noe sosialt ansvar for innflytterfamilien. Det kunne for eksempel være snakk om å invitere den/dem på kaffe et par

ganger, og ellers vise dem litt rundt i kommunen, og orientere dem om hvilke tilbud som finnes, osv.

Før vi nå forlater innflyttere og tilbakeflyttere, skal vi kort kikke på en problematikk som har relatert til enkelte tanaværingers holdninger til innflyttere.

Stakkars, har dem ikke noe hjem?

Flere grupper diskuterte utfordringer knyttet arbeidsmarked og kompetansearbeidsplasser. En gruppe mente i denne forbindelse at det var et problem at mange satt for lenge i kommunale stillinger, og de lurte i den sammenheng på mulighetene for tidligere pensjon i noen av disse stillingene. Samme gruppe mente at det var et problem at kommunen rekrutterer folk utenfra i stedet for å bruke lokal kompetanse. Hovedargumentet mot dette var at *”de utenfra kommer bare for noen få år, og så drar de igjen”*. Denne gruppa mener altså at det på den ene siden er et problem at noen sitter for lenge i kommunale kompetansestillinger, samtidig som at det er et problem at andre sitter for kort tid i samme typen stillinger. I intervjusituasjonen hørtes dette selvmotsigende ut. Da gruppa ble utfordret på dette, ble det forklart at deres bekymringer ikke måtte tolkes som at de var imot søringer eller andre innflyttere. *”Vi e jo bare bekymra for ungan våres og deres muligheta på arbeidsmarkedet her i kommunen”*, ble det da presisert¹¹.

”Men”, la en av informantene til, ”når du spør, så må æ si som kjerringa i Karasjok: ’Stakkars, har dem ikke noe hjem’??”

Kjerringa i Karasjok var med andre ord forundret over alle disse søringene som kom til Finnmark for å jobbe i diverse offentlige kompetansestillinger. For henne var det åpenbart naturlig å holde seg *’der man hører hjemme’*. Dette var grunnen til at hun spurte om alle disse søringinnflytterne i Finnmark ikke selv hadde noe eget hjem, altså et sted der de hørte til, siden det var så mange som kom nordover. Informanten refererte til kjerringa i Karasjok som

¹¹ Samtidig så denne gruppa behovet for relevant formell kompetanse i en del stillinger. Gruppa lurte derfor på om det kunne være mulig å få laget **to register**:

- 1) Et register med oversikt over innbyggerne i Deatnu/Tana sine kompetanser slik at dersom man hadde behov for en bestemt kompetanse, så kunne man kontakte person x, og dessuten
- 2) Et register over fremtidige kompetansebehov i både kommunal og privat regi sånn at ungdommen kunne vite hvilken utdanning de kunne ta for å ha mulighet til å komme tilbake til kommunen.

en spøk. Spøken har likevel en dobbel klangbunn da den formidler at man hører hjemme der man har vokst opp, og at man ikke hører hjemme der man flytter til i voksen alder.

Denne undersøkelsen gir ikke grunnlag til å si noe mer konkret om hvor utbredt denne typen holdninger er. Ett er i alle fall sikkert. Dersom det fortsatt skal være slik i vårt stadig mer mobile samfunn at man kun hører hjemme der man har vokst opp, så kommer stadig flere mennesker til å bli hjemløse.

Vi skal nå rette blikket mot profilering av Deatnu/Tana ovenfor næringsaktører. Vi skal i den forbindelse se nærmere på to forslag til næringslivssatsing som ble særlig ofte nevnt i de intervjuede gruppene; nemlig turisme og nisjeproduksjon.

Profilering av Tana i forhold til næringslivsetablering

Vi skal i dette underkapittelet starte med å undersøke hvordan de intervjuede tenker seg at Deatnu/Tana bør profilere seg ovenfor potensielle næringslivsaktører. Flere av informantene påpeker i den forbindelse at Deatnu/Tana hittil kanskje ikke har gjort nok for å trekke til seg næringslivsaktører og gründere. En av informantene sier i den forbindelse:

”Vi skal gjøre som Altaværingen. Altaværingen kan ikke svømme. Det kaver til seg. Vi skal ønske all etablering velkommen. Alt som kan krype og gå. Vi skal ikke være redd for etableringer utenifra. Det kan være positivt med et mangfold. Vi trenger noe nytt. Vi trenger sirkulasjon i systemet. Utvikling ligger i fornyelse.”

Dette sitatet formidler et syn som kommer til uttrykk i flere grupper, nemlig at man mener at Deatnu/Tana Kommune og Tanafolk generelt lenge har vært for redde for nyetableringer, og at man dermed gjennom sin skepsis kanskje har skremt aktuelle aktører bort. De intervjuede gruppene virket positive til en bredere satsing på å legge til rette for alle slags etableringer i kommunen. Noen av de elementene som gruppene mener at kommunen bør profilere tydeligere ovenfor potensielle næringslivsaktører er:

- At Deatnu/Tana er et bra sted å bo for hele familien
- At Deatnu/Tana er omfattet av de fordelene som gjelder for tiltakssonen. Ett særlig viktig element med hensyn til næringsetablering er fritak fra arbeidsgiveravgift. Det som i den forbindelse ikke ble føyd til, men som kan presiseres, er at for nasjonalt og internasjonalt orienterte bedrifter betyr fritak fra arbeidsgiveravgiften at de kan spare inn mer enn sitt totale reisebudsjett (www.tiltakssonen.net).
- At Deatnu/Tana ligger sentralt midt i Øst-Finnmark hvilket innebærer en nærhet til Kirkenes, Vadsø, Finland og kysten. Denne sentrale beliggenheten bør være relevant for en rekke forskjellige bedrifter, for eksempel innen transportvirksomhet.

Det ble dessuten påpekt at når man har klart å lokke til seg nye næringslivsaktører, så er det viktig at disse har best mulig betingelser for sin aktivitet. Gruppene av næringslivsaktører og småbrukere savner i denne sammenheng blant annet en mer synlig ordfører og et mer serviceinnstilt kommunalt byråkrati. Når det gjelder førstnevnte, foreslås det blant annet at ordføreren kunne hatt et kontor utenfor rådhuset en eller flere faste dager i uka for å være mer tilgjengelig for tanaværinger og næringslivsfolk generelt, og for å løsrive seg noe mer fra byråkratiet på rådhuset. Disse dagene utenfor rådhuset kunne benyttes mer direkte i næringslivsøyemed. Når det gjelder sistnevnte, så viser materialet at også næringslivsaktører og småbrukere påpeker at næringskontoret og landbrukskontoret er for lite hjelpelige ved henvendelser. Flere av informantene mener dessuten at disse kontorene har en for negativ holdning til nye ideer og forslag som folk kommer opp med. Næringslivsgruppa påpeker at både kommunen og næringslivet bør gjøre en innsats for å få etablert et en gjensidig samarbeidsrelasjon. Småbrukerne på sin side frykter for framtida, og påpeker at de føler at landbrukskontoret i kommunen *"har glemt at landbruket er bærebjelken i småsamfunnene i Finnmark."*

Som vi ser, er første bud sett med næringslivets øyne, at kommunen og folk flest faktisk bestemmer seg for at man vil ønske nye næringslivsaktører velkommen til kommunen. Dernest må man sette i gang en lokkeaksjon, i starten gjerne i samarbeid med fylkeskommunens pågående synliggjøringprosjekt som kalles "Utforsk mulighetene i Finnmark og Nord-Troms" (www.tiltakssonen.net). Videre er det så viktig at de næringslivsaktørene som er installert i kommunen føler at de er velkommen og at de har gode betingelser. En nærere kontakt mellom næringsliv og den politiske ledelse ved ordfører, samt

mellom næringsliv og de kommunale administrasjonen er ønsket i så måte. ”Kommunen må være løsningsorientert, og lete etter handlingsrom”, uttaler en av informantene i næringslivsgruppa. Og en annen informant føyer til: ”Næringslivet og kommunen må ikke ta hverandre for gitt. Vi må vise at vi trenger hverandre og at vi setter pris på hverandre.”

Småbrukerne har samme type erfaringer som næringslivsaktørene. De ønsker seg først og fremst mer hjelpelige kommunalt ansatte på landbrukskontoret. Videre ønsker man at kommunen kan vise en politisk vilje til å skape levelige betingelser for dem som ønsker å leve av landbruk, melkeproduksjon, reindrift, osv. Flere av småbrukerne frykter for framtida, at politiske nedprioriteringer av landbruket i kombinasjon med uinteressert ungdom, vil føre til enda flere nedleggelse i et allerede redusert norsk landbruk.

Vi skal nå se nærmere på to konkrete forslag til næringsretta satsingsfelt, nemlig turisme og nisjeproduksjon.

Næringslivssatsing – turisme og nisjeproduksjon

Når temaet næringslivssatsing ble diskutert i gruppene, var det særlig to konkrete forslag som kom opp. Nisje- eller småskalaproduksjon og turisme. Spesielt turisme ble vidt diskutert i mange grupper..

Turisme på egne premisser

La oss begynne med å gå nærmere inn på gruppenes perspektiver på turisme først. Flere forteller at det før trodde at turister ville ha sol og sommer, og at turisme derfor ikke kunne være noe å satse på i Finnmark. ”Men, nå”, utdypes det i flere grupper ”*har vi skjønt at nettopp arktisk vinter, nordlys og blått vinterlys, kan være en minst like spennende ramme rundt en ferie som sol og strand.*” De forskjellige gruppene er opptatt av at Deatnu/Tana skal utvikle naturbasert turisme, men på egne premisser. Flere beklager seg over den masseturismen som drives i Finland, og man beklager den måten Finnmarksnaturen selges fra Finland for eksempel gjennom bussturer til Hamningberg.

Gruppene legger vekt på at de vil bygge opp turismen i Deatnu/Tana, men at turistene ikke skal bli for mange, og at man ikke vil at de skal ferdes hvor som helst. Flere legger vekt på at man få til et samarbeid mellom språkmektig ungdom og kunnskapsrike kvinner og menn i

besteforeldre-generasjonen for å lage spennende informasjonsopplegg som de unge kan framføre basert på eldre de tanaværingenes egne erfaringer og historier. Flere mener at en kombinasjon av opplevelse og lokalkunnskap er det man bør satse på i Deatnu/Tana.

Flere grupper minner om at turistene lar seg begeistre for det som er nærmest helt vanlig for folk i Deatnu/Tana. Det refereres til turister som har vært overlykkelige etter en liten båttur på elva, eller til turister som har opplevd det fantastisk å bo i en enkel hytte, spasere rundt i naturen, kanskje se en hare, kanskje plukke noen bær. Bare det å kunne drikke reint vann rett fra bekken er en rik erfaring for mange turister.

Mange legger til at det man tilbyr turistene må være kvalitetssikret og holde et høyt nivå. En av de samiske informantene påpeker at *"Det holder ikke å etterligne joik og smøre seg med sot og si at det her er kultur."*

Oversikt over de typene turisme som foreslås:

Opplevelsesbasert villmarksturisme, sesongbasert og helårlig

Gårdsturisme

Fisketurisme, (elv, fjord, vann), kombinert med tillaging og spising av nytrukket fisk i fjæra med 'berre nevvan'.

Vinterturisme, herunder mørketidssafari: scooterturer, men også bygging av og overnatting i snøhuler,

Guidede turer relatert til lokale fortellinger, lokalhistorie, lokale museer

Andre elementer:

De forskjellige gruppene diskuterte en rekke andre elementer som de mente var aktuelle i forbindelse med satsing på turisme. Dette var jakt, nordlys, midnattsol, tradisjonell matlagingskurs, kvartsittbruddet, isfiske, rullesteinene i Vestertana, Skiippagurrafestivalen, Langnesmarkedet, scooterløp gjennom sentrum en gang i året, overnattingsmuligheter i lavvo, minigolfbane, og sandvolleyball langselvebredden. I tillegg ble det foreslått at Deatnu/Tana skulle satse på å tilby eksklusive TID og NATURpakker til rike turister fra Japan, USA, Russland, osv.

Småskalaproduksjon

Ved siden av turisme, er økt satsing på småskalaproduksjon et annet konkret forslag når temaet er næringslivsaktiviteter. Flere grupper minner om at det finnes en rekke typer råvarer

i Deatnu/Tana som man kunne gjøre noe med. Det nevnes forskjellige typer innlandsfisk og fjordfisk i tillegg til laksen, og det nevnes ryper og annet vilt, sopp, bær og forskjellige ville urter. Det pekes på at det ikke går an å sette seg ned å klage på dårlige priser, men at man i stedet må satse på å finne spennende måter å foredle produktene, som for eksempel å røyke eller grave laksen med lokale urter. Flere poengterer at man må jobbe for å skape eksklusive varer, ikke i betydningen 'en sjelden vare' i en lokal sammenheng, men i betydningen 'kvalitetsvare' som skiller seg ut i forskjellige markeder rundt om i verden på en positiv måte. Det er bred enighet om viktigheten av å jobbe med identifisering av aktuelle markeder som er villige til å betale for kvaliteten. Flere minner om at mattilsynet representerer et hinder, og at denne typen gründervirksomhet krever veldig mye av forskjellige typer kunnskap, godkjente lokaliteter, kurs, osv. Man er likevel enige om at det er viktig å satse også på denne typen virksomhet, og at flere aktører og institusjoner må dra sammen og støtte hverandre.

Oppsummering

Første bud når det gjelder eventuell storsatsing på turisme, er i følge gruppene at Deatnu/Tana Kommune og innbyggerne generelt finner ut om man egentlig er interessert i disse turistene, og i så fall på hvilket nivå. Hvis man faktisk ønsker turister til Deatnu/Tana, påpekes det fra flere grupper at det er viktig å klare å koordinere de små aktørene på et hensiktsmessig nivå. Målet er at de forskjellige lokale aktørene skal organiseres på en effektiv måte, at man får produsert brosjyrer om de aktuelle tilbudene årlig innen en viss frist, at man er representert på messer, at tilbudene blir permanente, osv. Turismen byr på mange muligheter, men det er klart at alt har en omkostning. Satsing på villmarksbasert turisme er ikke forenlig med å fortsette å tenke "*mitt vann og mitt land*" som flere av gruppene formulerer det¹².

Satsing på småskala- eller nisjeprodukter av forskjellige slag kan på mange måter være relatert til turismen. Man produserer eksklusive varer for turistene som kommer. Men, det vil også, og trolig hovedsakelig være mer relevant å jobbe seg inn i mer andre pengesterke markeder hvor det er interesse for de luksusproduktene man kan produsere og foredle i Tana. Framtiden er åpen, mulighetene og utfordringene er mange.

¹² Andre konkrete råd som nevnes av flere grupper er at det bør:

- etableres stasjoner langs veien med fin utsikt over elva, der turister kan spise mat.
- Etableres andre stasjoner der turistene kan gå på do, og der bobiler kan tømme dassen.
- Etableres et nytt og bedre løypenett for scootere for satsing på scootersafari.

Slagord

Vi skal avslutte del 2 av den empiriske gjennomgangen av denne undersøkelsen ved å kikke på noen forslag til slagord som ble presentert i de forskjellige gruppene. Det var slik at gruppeintervjuene ble avsluttet med at alle deltagerne fikk anledning til å føye til et eller annet dersom man følte at man satt og brant inne med noe som man hadde lyst til å få sagt. Deretter ble alle utfordret til å komme med forslag til et slagord som kommunen kunne bruke for å markedsføre kommunen utad i forhold til forskjellige aktuelle målgrupper. De foreslåtte slagordene er:

I av Finnmark

Og...

Deatnu/Tana: Vi har tid og natur

Vi møtes i Deatnu/Tana

Deatnu/Tana: Hele landets hytteparadis.

Deatnu/Tana: Verdens største lakseelv.

Deatnu/Tana: Eksotisk og annerledes

Deatnu/Tana: Fra arktisk vinter til midnattssol.

Deatnu/Tana: Mangfoldig, rik, ren og tilgjengelig natur¹³

¹³ Ungdommen foreslår at Deatnu/Tana skal profileres ved hjelp av: tyttebær, multer, blåbær, turer i fjellet, fjordfiske, elvefiske, og stillhet!

Avsluttende oppsummering

Denne Deatnu/Tana-undersøkelsen har hatt som målsetning å lytte til 60 informanter fordelt på 10 gruppeintervjuer for å få innsikt i hvilke erfaringer og opplevelser disse har knyttet til det å bo i Deatnu/Tana Kommune. Den empiriske delen av rapporten har to hoveddeler. Del 1 har hatt som målsetning å undersøke hva de intervjuede gruppene definerer som positive og negative sider ved det å bo i Deatnu/Tana i et bredt perspektiv. Flere tema sto her i fokus. Vi så nærmere på naturens betydning for livskvalitet i Deatnu/Tana, og vi så nærmere på kultur- og fritidstilbud, og på hvordan kommunen ble opplevd som service- og velferdsinstitusjon. Del 2 har hatt som målsetning å undersøke de intervjuedes perspektiver på profilering av Deatnu/Tana utad i forhold til forskjellige målgrupper som innflyttere, tilbakeflyttere og næringslivsaktører og turister.

Deatnu/Tana Kommune ønsker at kommunen skal være et godt sted å bo for både kvinner og menn i all aldre med forskjellig kulturell bakgrunn og med tilknytning til forskjellig nærings- og yrkesvirksomhet. Kommunen ønsker videre å bidra i arbeidet med å bygge en samlende identitet for alle som bor i Deatnu/Tana slik at alle, både bofaste, tilbakeflyttere og innflyttere føler seg inkludert i et godt fellesskap. Dessuten ønsker kommunen å profilere Deatnu/Tana på en best mulig måte med tanke på økt satsing innen turisme og annen næringslivsetablering.

Det blir nå opp til ledergruppen i Deatnu/Tana Kommune, kommunestyret, de involverte i lokalt utviklingsprogram, samt representanter fra lokalbefolkningen i Deatnu/Tana å vurdere hvordan man kan dra nytte av funnene i denne undersøkelsen, for på best mulig måte å bidra i en videreutvikling av kommunen.

Litteraturliste

- Barth, F. (1969). Ethnic Groups and Boundaries. Oslo: Universitetsforlaget.
- Berg, N. G., Dale, B., Lysgård, H. K., & Løfgren, A. (2004). Mennesker, steder og regionale endringer. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Engesæter, P. (2000). Attraktive tettsteder i distriktene? Analyse med tre eksempler fra Hedmark. ØF-rapport 06/00. Lillehammer: Østlandsforskning, ØF-rapport 06.
- Eriksen, T. H. (1998). Et langt kaldt land, nesten uten mennesker : samfunnslære. Oslo: Universitetsforlaget.
- Guldvik, I., Grimsrud, G. M., & Stubberud, K. V. (2002). Orienteringsløp i ulendt terreng. Ein studie av kvinner og menn i distrikta. ØF-Rapport nr 08/2002. Lillehammer: Østlandsforskning.
- Gullestad, M. (1989). Kultur og hverdagsliv : på sporet av det moderne Norge. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kitzinger, J., & Barbour, R. S. (1999). Introduction: the challenge and promise of focus groups. R. S. Barbour, & J. Kitzinger (eds), Developing Focus Group Research. Politics, Theory and Practice. (pp. 1-20). London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage Publications.
- Morgan, D. L. (1997). Focus Groups as Qualitative Research. 2nd edition. Thousand Oaks, London, New Dehli: Sage.
- Myers, G., & Macnaghten, P. (1999). Can focus groups be analysed as talk? R. S. Barbour, & J. Kitzinger (eds), Developing Focus Group Research. Politics, Theory and Practice (pp. 173-185). London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage Publications.
- Søndergaard, D. M. (2000). Tegnet på kroppen. Køn: koder og konstruioner blandt unge voksne i akademia. Noe omarbeidet versjon av doktorgradsavhandlingen som ble publisert under samme tittel i 1996. København Universitet: Museum Tusculanums Forlag.
- Valvåg, H. (2001). Marginale soner og spillerom en studie av unge mennesker i distriktskommunen TranøyInstitutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning, Universitetet i Tromsø.
- Wibeck, V. (2000) Fokusgrupper : om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod Lund: Studentlitteratur.
- Waterton, C., & Wynne, B. (1999). Can focus groups access community views? R. S. Barbour, & J. Kitzinger (eds), Developing Focus Group Research. Politics, Theory and Practice. (pp. 127-143). London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage Publications.

Vedlegg 1: Oppsummering etterlysninger

Her kommer en oversikt over de aller fleste savn og etterlysninger som ble presentert i gruppene:

- Bygge én felles Deatnu/Tana-identitet. Prøve å sørge for at alle innbyggerne i Deatnu/Tana føler seg inkludert i denne Deatnu/Tana-identiteten og i forskjellige sosiale fellesskap.
- Legge til rette for en sterkere stedsidentitet i Tana bru. Et møtested / en felles møtearena etterlyses.
- Flerbrukshallen er svært etterlengta. Den må være stor nok, og romme både sportlige og kulturelle aktiviteter av en rekke slag.
- Mange ønsker en videregående skole (allmennfaglig) til Deatnu/Tana / mulighet for å få allmenn studiekompetanse på 3 år i Deatnu/Tana
- Bedre skilting etterlyses (stedsnavn, veinavn, språklig uenighet)
- Man etterlyser at tilbakeflyttere og innflyttere skal integreres bedre i lokalt miljø, også de som ikke gifter seg lokalt.
- Legge til rette for bedre mottaksordninger for både tilbakeflyttere og innflyttere
 - Lage 2 brosjyrer (Ny i Deatnu/Tana), en for norske innflyttere, og en for innflyttere fra andre land. Ha info om kommunale tjenester, tilbud, kompetanser, fritidstilbud, kulturtilbud, Gi bred informasjon til de utenlandske innflytterne angående hva man som innflytter trenger å skaffe seg av papirer og tillatelser, osv.
 - Tilby fadderfamilie/ kontaktpersoner i foreninger for tilbakeflyttere og innflyttere.
- Bedre samarbeid og samhold innad og mellom bygdene i Deatnu/Tana, for eksempel om kultur- og fritidstilbud.
- Jobbe for at Deatnu/Tana skal fremstå som flerkulturell, at alles kulturer skal få rom til å blomstre. Identifisere anledninger som festdager og skape rom for flerkulturalitet.
- Sørge for lettere tiltang på tomter i utkanten der folk ønsker å bo, særlig om de selv betaler vei, vann og kloakk.
- Lys og gangstier på de mange mørke feltene i kommunen – med mindre folk vil bruke hodelykt som noen (ironisk) påpeker. Identifisering av mørke felt er nødvendig.
- Skaffe en kvinnekonsulent, satse videre på etablererskolen, og spesielt på kvinnelige gründere.

- Satse på kvinneverdier.
- Folk i Deatnu/Tana vil ha mer informasjon om hva som skjer i kommunen, og etterlyser bedre oppfølging på prosjekter og tiltak.
- Folk etterlyser bedre informasjon om sosiale og kulturelle arrangementer og fritidstilbud slik at man kan delta på hverandres arrangementer og tiltak. Nå føler mange at de går glipp av mye av det som skjer. Lage informasjons-flyers, eller? Tenke på distribusjon og tilgjengelighet.
- Det etterlyses en konsulent i kommuneadministrasjonen med kompetanse på reindrift.
- Det etterlyses et godt synlig og tilgjengelig turistkontor med lange åpningstider. For eksempel en lavvo i sentrum av Tana bru.
- Man trenger mer positiv giv, ikke tenke: ”*Det går ikke, det har vi prøvd før*”!
- Behov for mer positiv kultur; ta vare på hverandre, støtte hverandre, ikke ta diskusjoner offentlig gjennom aviser. Det gir negativt inntrykk. Jobbe for mer positivitet i kommunestyret. Man er der for å jobbe sammen, ikke for å trække hverandre ned.
- Man må slutte å forvente at innflyttere skal bli videreflyttere. En del innflyttere opplever det slitsomt og sårende å alltid måtte svare på hvor lenge de har tenkt å bli, og om de snart skal dra igjen. Det er ikke spørsmål som gjør at man føler seg særlig velkommen.
- Legge til rette for nettkurs slik at flest mulig skal bli Eborgere.
- Gjøre noe aktivt for at elevene ved landbruksskolen skal føle seg som en del av Deatnu/Tana. Det er tross alt potensielle fremtidige innbyggere.
- Russetorget etterlyses.
- Bedre satsing på Deatnu/Tanapreg på postkassestativer, på søppelsekkstativer, når det gjelder dekorasjon av hotellet og av rådhuset.
- Etterlysning om bedre samarbeid og forståelse på tvers av kulturelle og etniske skillelinjer. Noen, særlig den godt voksne og eldre garde, føler at norskingene nå regelrett trykkes ned som straff for det som har skjedd før.
- Næringslivet etterlyser noe mer solidaritet blant kundene. Tilbudet blir ikke bedre, og prisene blir ikke lavere dersom folk i hovedsak handler utenfor kommunen.
- Kommunal boligmangel: kommunen disponerer bare bittesmå eller veldig store leiligheter. Høye priser. Noen mener at prisene burde være differensiert ut fra sentralitet og ergo være billigere i utkanten.

- Starte mor-barn aktivitet i form av ”musikk-for-første-gang-opplegg”.
- Lage en svær happening rundt grågåsa som trekker fra et bestemt sted den 1. september rundt klokka seks.
- Samkjøre, utbedre og vedlikeholde scooterrutenettet, satse på scootersafari.
- La alpinbakken(e) gjenoppstå..
- Vannkvaliteten kan forbedres enkelte steder.
- En mer synlig ordfører etterlyses av næringslivet.
- Vinkvelder og andre temakvelder etterlyses for eksempel på Hotellet.
- Større satsing på fritidsaktiviteter for jente-ungdom og for unge voksne, særlig single.
- Jobbe for en mer løsningsorientert holdning blant de kommunalt ansatte. Nå oppleves kommuneadministrasjonen som vel byråkratisk og regelstyrt.
- Ønske all næringsetablering velkommen i kommunen.
- Lage 2 kompetanseregister
- Ansatte flere akademiske og praktiske lærlinger i både kommune og privat næringsliv.
- Jobbe for å etablere turisme på Deatnu/Tanas premisser. Jobbe for at turistnæringa skal koordineres på et passende nivå sånn at tjenestene kan bli mest mulig profesjonelle.
- Satse på forskjellige tiltak for å få utflytta Deatnu/Tana-ungdom til å føle tilhørighet til kommunen gjennom for eksempel avisabonnement, returagentordning, osv.

Vedlegg 2: Tilleggsundersøkelse: et blikk utenfra

Innledning

I tillegg til gruppeintervjuene, ytret profileringsgruppa et ønske om at vi skulle gjøre noen korte intervjuer med et utvalg personer fra forskjellige deler av landet for å høre hvilke assosiasjoner disse utvalgte personene knyttet til Deatnu/Tana og til Skiippagurra. Konkret ble det foreslått å gjøre noen korte intervjuer med enkelte av Finnmarks ordførere.

Det er klart at det blir noe tilfeldig hva denne type tilleggsundersøkelse kommer fram til, og det er ikke slik at man på grunnlag av denne kan si noe representativt om hva innbyggere rundt om i Norges land faktisk tenker om Deatnu/Tana. Dette utenfra-blikket kan likevel gi et innblikk i noen tendenser det kunne være interessant å undersøke videre. På grunn av det noe tilfeldige resultatet i denne typen undersøkelse, settes denne delen av undersøkelsen i et eget vedlegg i stedet som å inngå som en del av selve undersøkelsen.

Presentasjon av utvalget

Intervjuene med folk utenfor Tana ble gjennomført med folk på gaten i Vadsø, i Tromsø og i Ballangen, og de ble gjennomført på Østlandet (ironisk nok kun med folk fra Vestlandet). I tillegg ble 4 av Finnmarks ordførere intervjuet per epost. Vi kommer tilbake til empiriske funn fra denne tilleggsundersøkelsen mot slutten av rapporten. Her kommer en foreløpig skjematisk presentasjon av informantutvalget:

	Kvinner	Menn
9 i Ballangen / Tromsø	5	4
7 i Vadsø	5	2
8 fra Vestlandet	6	2
4 ordførere, Finnmark		4
Til sammen	16	12
Totalt		28

Intervju med folk i Ballangen og Tromsø:

Jeg intervjuet 9 informanter fra Ballangen og Tromsø, 4 menn og 5 kvinner i alderen 20 til 60 år.

Spørsmålene var:

- Hva er dine assosiasjoner knyttet til Deatnu/Tana?
- Har du hørt om Skiippagurra? Hva er i så fall dine assosiasjoner knyttet til Skiippagurra?
- Og: Kunne du tenke deg å flytte til Deatnu/Tana? Hvorfor / hvorfor ikke?

For å oppsummere hva Ballangen- og Tromsøværingene tenker om Deatnu/Tana, nevner 3 av 9 elva, 2 av disse nevner i tillegg laksefiske, 2 andre nevner ikke elva direkte, men snakker om Deatnu/Tanabreddens ungdom, opprør og demonstrasjon. Samisk kultur er nevnt 3 ganger, brua og sølvsmia er nevnt 2 ganger. Ellers er følgende nevnt én gang: flotte naturopplevelser, kvartsbruddet, psykiatriske boliger, arbeidsledighet, lite bytilbud, rein, vintersport som ski, fred & rekreasjon, sentral beliggenhet. Én informant har ingen tanker knyttet til Deatnu/Tana.

Skiippagurra: 5 av 9 nevner horetrafikk, prostitusjon eller bordellaktivitet. De fleste nevner i tillegg campingplassen. Én tenker bare på campingplassen, en har aldri hørt om Skiippagurra, og 2 tenker bare på en sang.

På spørsmålet om informantene kunne tenke seg å flytte til Deatnu/Tana svarer 5 av de 9 positivt. Ingen av disse har konkrete planer om å flytte dit, men sier at heller ikke har noen motforestillinger. Premisset er et godt jobbtillbud. Én snakker om at Deatnu/Tana burde markedsføre den sentrale beliggenheten i forhold til Vadsø, Kirkenes og Finland. En annen legger vekt på det at Finnmark generelt har en natur som gir opplevelser, fred og rekreasjon, og at dette er noe moderne mennesker har stadig mer behov for.

Intervju med folk på gaten i Vadsø:

7 personer ble intervjuet på gaten i Vadsø, 5 kvinner og 2 menn i alderen 25 – 60. Dette var de første intervjuene jeg gjorde. Jeg spurte ikke eksplisitt om hva de forbandt med Skiippagurra, dersom de ikke selv nevnte det som en del av sine assosiasjoner knyttet til Deatnu/Tana.

Spørsmålene var dermed:

- Hva er dine assosiasjoner knyttet til Deatnu/Tana?
- Kunne du tenke deg å flytte til Deatnu/Tana?

Informantene i Vadsø hadde mange assosiasjoner knyttet til Deatnu/Tana. Den vakre naturen ble nevnt 3 ganger, og det samme gjelder prostitusjon knyttet til Skippagurra. 'Elva', 'laksefiske', og 'utpreget drikkekultur' ble nevnt 2 ganger. Ellers ble følgende elementer nevnt: kulturell møteplass, sentral beliggenhet men usentralt i seg selv på grunn av lange avstander, varme somre, kreativitet, bra skiterreng, samisk kultur og sølvsmia.

En informant sier han kunne tenke seg å bosette seg i Deatnu/Tana, 4 vet ikke, og 2 kunne ikke tenke seg det. Når det gjelder de som ikke kunne tenke seg å flytte til Deatnu/Tana, begrunner den ene dette med at han trives så godt der han bor, den andre sier hun ikke vil at sønnen skal vokse opp i Deatnu/Tanas fylle / drikkekultur.

Et Vestlandsk blikk på Deatnu/Tana

Jeg intervjuet 8 Vestlendinger, 6 kvinner og 2 menn, fra forskjellige steder langs kysten. Alle er i dag bosatt i den regionen de kommer fra (Stavanger, Karmøy, Bergen), men flere har bodd andre steder tidligere.

Spørsmålene som ble stilt var:

- Hva er dine assosiasjoner knyttet til Deatnu/Tana?
- Har du hørt om Skiippagurra? Hva er i så fall dine assosiasjoner knyttet til Skiippagurra?
- Og: Kunne du tenke deg å flytte til Deatnu/Tana? Hvorfor / hvorfor ikke?

Halvparten av de spurte tenker "langt nord, mørkt og kaldt" når de hører Deatnu/Tana. De ville trolig hatt de samme assosiasjonene uansett hvilken Finnmarkskommune de hørte navnet på. Én person har ingen assosiasjoner over hodet. 3 tenker laks og fiske, 2 tenker samer. Andre faktorer som nevnes er Deatnu/Tanafjorden, kystfiske, reinsdyr, midnattssol, fin natur, lite tettsted og hyggelige folk.

Skiippagurra: 6 av de 8 sier at de ikke har hørt om Skiippagurra, og at de ikke vet hva / hvor det er. 2 sier de vet det er et stedsnavn, men at de ikke har noen assosiasjoner knyttet til stedet.

Ingen av de spurte svarer at de kunne tenke seg å flytte til Deatnu/Tana. For flertallet er det fordi de per i dag er vel etablert der de allerede er bosatt. De yngre utspurte forklarer det negative svaret med at de er 'bymennesker' som trenger en del folk rundt seg, og at de ikke regner med at det vil finnes en relevant arbeidsplass for dem i Deatnu/Tana. Dessuten er det for langt mot Nord.

4 Finnmarksordførere om Deatnu/Tana

Jeg sendte en epost til 6 Finnmarksordførere. 4 svarte. Spørsmålene som ble stilt var:

- Hva er dine assosiasjoner knyttet til Deatnu/Tana?
- Har du hørt om Skiippagurra? Hva er i så fall dine assosiasjoner knyttet til Skiippagurra?

3 av de 4 nevner Deatnu/Tanaelva. 2 nevner landbruk, flott natur / friluftsliv, og at det er en spredtbygd kommune med mange bygder. Ellers nevnes handelssenteret Tana bru og broen Tana bru, Austertana, god landbrukskommune, samisk språk og kultur, mangler et klart sentrum, det flerkulturelle, reindrift, laks, multer, friluftsmuligheter, grensekommune til Finland, mangfoldig sted med utviklingspotensial, at det er traust, men trivelig og at det i Deatnu/Tana er litt komplisert, med "indre spenninger".

Skiippagurra: To begynner å fortelle at de assosierer stedet med horetrafikk og prostitusjon. De to andre skriver henholdsvis at 'tankene om prostitusjon ligger ikke nært i hukommelsen' og 'før ville jeg svart horetrafikk'. Det at også de to sistnevnte likevel nevner dette, betyr jo at det ikke er så langt bak i hukommelsen, tross alt. Andre faktorer som nevnes er 'et veikryss hvor man blant annet svinger av opp til Finland', og 'et sted de gikk på kafé i gamle dager når vi var på fotballturer østpå'.

Oppsummering, blikk utenfra:

Det er vel slik at folk rundt om i landet vet mindre om Deatnu/Tana enn det Deatnu/Tana Kommune selv håper på. Bare vel en tredjedel nevner elva og laksen. Noen har mye kunnskap

om stedet, mens andre ikke har innsikt over hodet. Folk sørpå forbinder Deatnu/Tana stort sett med Finnmark, og dermed med midnattsol, arktisk vinter, reinsdyr, samer, osv. Det er vel kanskje naturlig i et såpass stort land som Norge at det er vanskelig for folk å ha konkrete bilder knyttet til alle kommunenavnene i dette landet. Når det gjelder Skiippagurra ser det ikke ut til at folk sørpå forbinder stedet til prostitusjon, i alle fall var det ingen i dette utvalget som nevnte det. De 4 Finnmarksordførerne som svarte på undersøkelsen og folk i Vadsø derimot assosierer fortsatt Skiippagurra med horetrafikk. Men, allerede blant i Tromsø og Ballangen, er det bare halvparten av de utspurte som har denne assosiasjonen, og deriblant ingen av de yngre informantene.